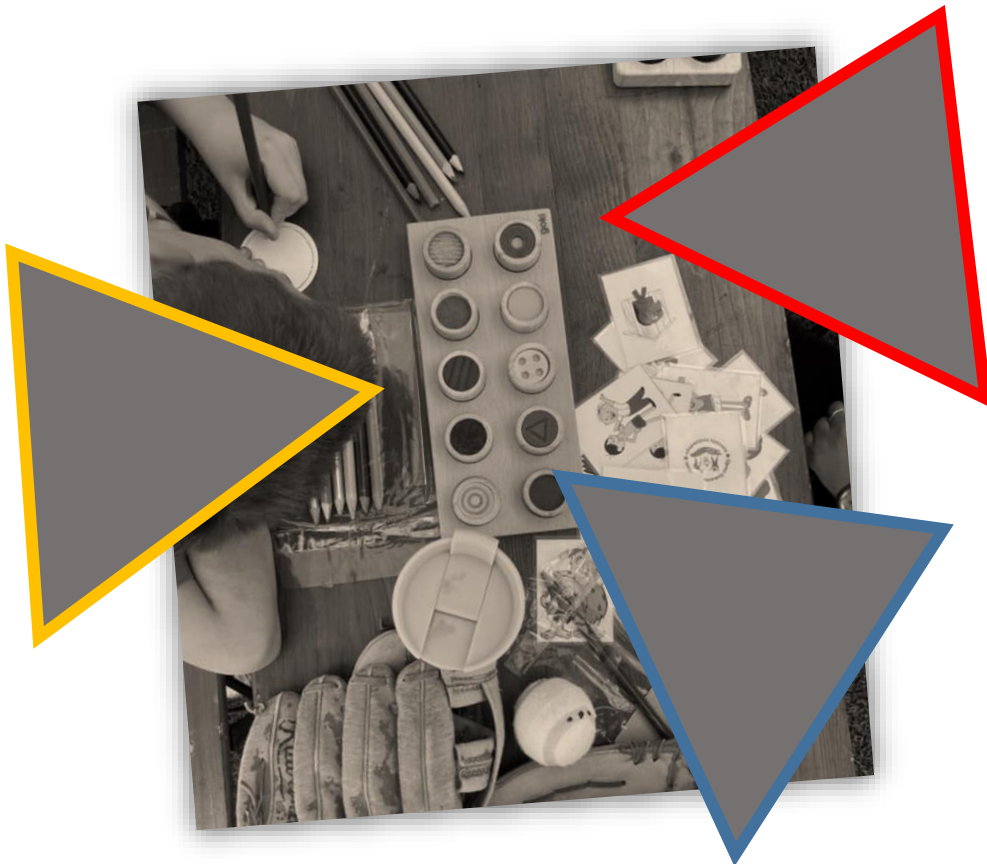

HELYZETELEMZÉS

ÚJPEST HELYI, 2024-2026 IDŐSZAKRA SZÓLÓ KISGYERMEKKORI STRATÉGIÁJÁHOZ

A HELYZETELEMZÉST TUDOMÁSUL VETTE BUDAPEST
FŐVÁROS IV. KERÜLET ÚJPEST ÖNKORMÁNYZATA
KÉPVISELŐ-TESTÜLETE A/2024. (.....) SZÁMÚ
HATÁROZATÁVAL.

2024

TARTALOMJEGYZÉK

Vezetői összefoglaló	4
Releváns demográfiai adatok	5
Újpest földrajzi jellemzői	5
A település szerkezete	5
A szegregáció mérséklését vagy megszüntetését célzó intézkedések	9
A gyermekek helyzetének általános jellemzői	9
A stratégiai környezet bemutatása	12
A támogatásnyújtás irányelvei	13
Prevencióval a gyermekekért	13
Szegénység és gyermekszegénység	15
A koragyermekkori nevelés és gondozás erőforrásai: programok, szolgáltatások, Infrastruktúra	17
A gyermekek orvosi ellátása	18
Bölcsődei ellátás	18
Köznevelési Intézmények	19
Óvodák	19
Általános iskolák és középiskolák	21
Szociális szolgáltatások a kerületben	22
A Család- és Gyermekjóléti Központ	22
Az „Aranyhíd” Gyermek Átmenti Otthona	27
Egyéb programok és szolgáltatások	29
Problémák, kihívások és a megoldások	29
Az ukrán válság	30
A projekt keretei	31
A Primokiz modell: Hálózatalapú és átfogó programok	31
Az ukrán válság	33
A helyzetelemzés megalkotása	36
A bevont szakemberek	36
Bevonási és részvételi folyamatok	36
a kipróbálás és a kívánt hatás elérése érdekében A Stratégia megalkotása során megvalósult tevékenységek	37

A koragyermekkorai nevelés és gondozás erőforrásai: Programok, szolgáltatások, infrastruktúra – ahogyan azt a szülők látják	40
Fókuszcsoporth.....	40
Kérdőíves felmérés a szülők körében.....	41
HACS ülések és azok tapasztalatai	60
Interjúk	63
A szülői vélemények összegezve (a kérdőívek és a fókuszcsoporth alapján).....	65
A szakemberek megállapításai összegezve (a HACS üléseken elhangzottak és az interjúk alapján).....	67
Teendők a koragyermekkorai ellátásban, összegzés.....	68
Felhasznált irodalom.....	69

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A helyzetelemzés leírja a koragyermekkorai ellátás aktuális állapotát és meghatározza, hogy milyen beavatkozásra van szükség.

A Stratégia megalkotásához kapcsolódó tevékenységek kezdetén megalakult Helyi Akciócsoport (a továbbiakban: HACS) kéthetente tartotta meg az üléseit, melyek során a szakemberek feltárták az érintett három terület: oktatás, egészségügy és szociális ellátás együttes problémáit. Továbbá a kutatás során egy tucat személyes interjút készítettünk a szakemberekkel. A szülők megkérdezésére csoportos interjú (fókuszcsoport) keretében került sor, emellett kérdőíves felmérést is végeztünk, melynek során 226 kérdőív alapján tájékozódunk.

A projektben a bevont szülők és szakemberek együttesen az alábbi problémákat és kihívásokat jelölték meg:

- A.** Az információáramlás javítása szükséges a szakemberek között, illetve a szakemberek és a szülők között egyaránt.
- B.** A szakemberekkel való ellátottság nem megfelelő, jelentős hiányok érzékelhetők a szakellátásban: ez kiemelten igaz a logopédiai ellátás, a fejlesztő pedagógusok, a gyógypedagógiai ellátás és a pszichológiai ellátás esetében is.
- C.** Bővíteni szükséges a szülőknek szánt programokat, tanácsadás vagy workshopok keretében, akár személyes jelenléttel, akár online formában, hiszen a szülők edukációjának szükségességét nem csak a szakemberek emelték ki, hanem maguk a megkérdezett szülők is.
- D.** A kisgyermekes szabadidős programok bővítése szükséges.
- E.** Segítséget kell nyújtani a sajátos nevelési igényű (a továbbiakban: SNI) gyermekeknek és a családjaiknak is.
- F.** A szülői tevékenységekbe és a programokba az apák bevonásának szükségességét is megemlítették a projekt résztvevői.

Általános megállapításként jelent meg az az állítás, hogy a “problémák nagy része nem újpesti probléma”.

Az elemzés alapján a település kidolgoz egy koragyermekkorai stratégiát, amely magában foglalja a koragyermekkorai szolgáltatásokra vonatkozó kulcsfontosságú célokat is.

RELEVÁNS DEMOGRÁFIAI ADATOK

ÚJPEST FÖLDRAJZI JELLEMZŐI

Budapest Főváros IV. kerülete a Duna bal partján fekszik, amelynek a kerületi önkormányzat által megállapított neve Újpest.

Területe: 18,8 km².

A IV. kerület hat városrésze: Istvántelek, Káposztásmegyer, Megyer, Népsziget (a XIII. kerülettel közös), Székesdűlő és Újpest.

Újpest és Káposztásmegyer a Duna bal partján kialakult, önálló földrajzi tájegység, a pesti síkság részei.

Történetében fontos mérföldkő volt az önálló városi lét megszűnése 1950-ben, melytől kezdve Újpest Budapest IV. kerülete lett. Az 1960-as évektől a kisvárosi jelleg a lakótelepek megjelenése szorította ki. Bontások, utcák eltűnése, lakosságcsere, új lakók jellemezték ezeket az időköt, új városrészek alakultak ki. Ugrásszerűen növekedett Újpest lélekszáma, az 1990-es évekre már meghaladta a százezer főt is. Káposztásmegyer létrejöttével, a nagycsaládosok beköltözésével megváltozott a lakosság életkori összetétele is. Egyes időszakokban a húsz éven aluliak aránya a fővárosi átlagot tekintve a legmagasabb volt.

A TELEPÜLÉS SZERKEZETE

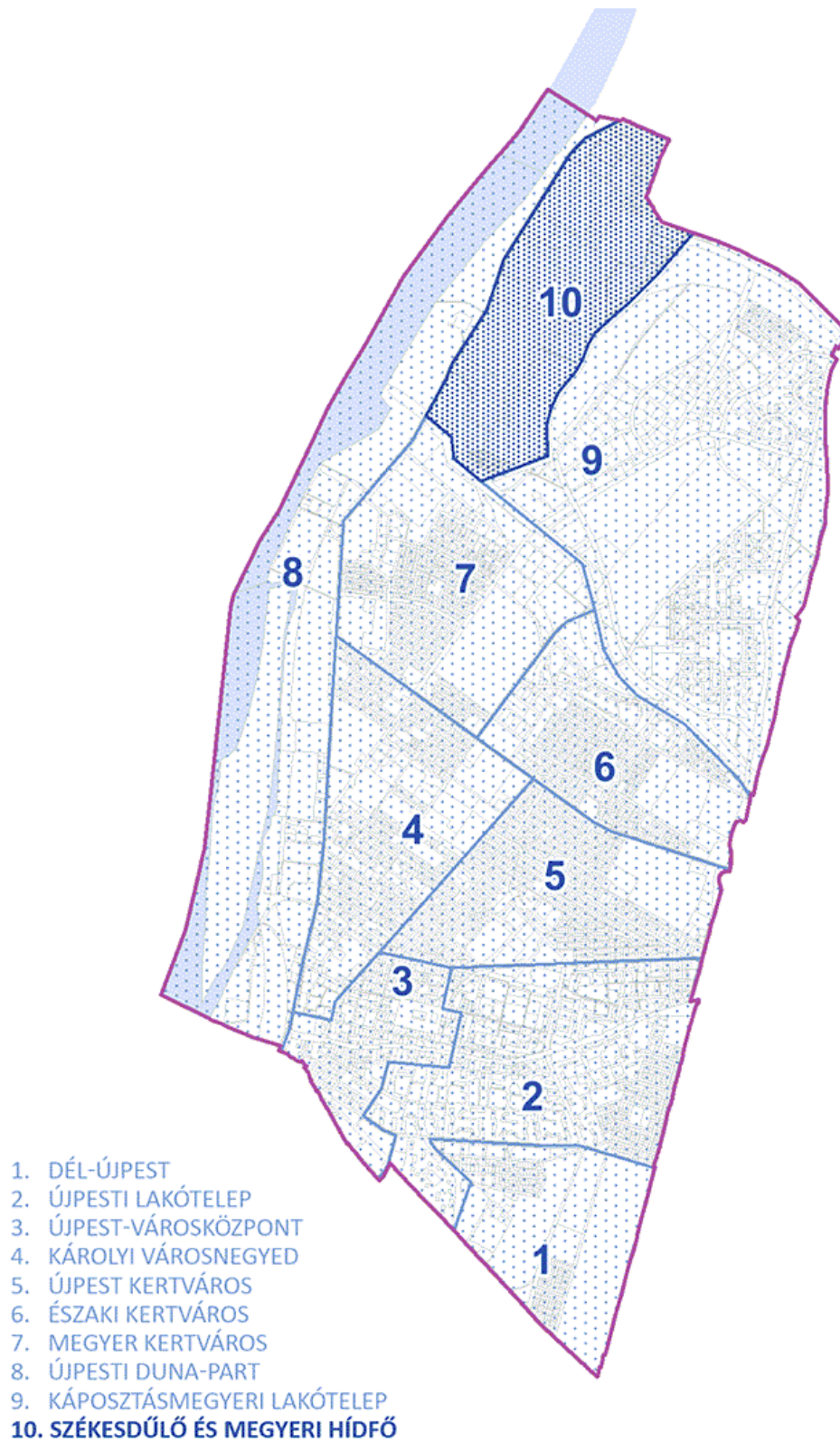
A kerületet ellátó intézményi funkciók többségében a kerület központjában, a Szent István téren és az Árpád út menti zárt sorú beépítéssel rendelkező területeken, valamint a lakótelepek klasszikus intézményi magjában találhatóak. A kerület utcaszerkezete változatos, a merőleges rendszerek néhol egymásba folynak, néhol íves utcavezetésre váltanak. A szerkezetet meghatározó infrastruktúra elemek – mint a Váci út, az Árpád út és a határoló vasútvonalak – befolyásolják a térszerkezetet, valamint a természeti értékek – a Duna, a Szilas-patak és az erdő és zöldterületek – mentén, sokszor a lineáris elemek két oldalán igen eltérő funkció, beépítés vagy más utca-vezetés található. Újpest tényleges területfelhasználása változatos. Bár a beépített területeken belül a lakóterületek dominanciája vitathatatlan, éppúgy megtalálhatóak a gazdasági, a vegyes és a különleges területek is. A lakóterületeken belül a nagyvárosias teleszerű és a kertvárosias területfelhasználás dominál. Meghatározó a kisvárosias zárt sorú területek aránya is, a lakóterületek több mint negyedét teszi ki. A kerület területfelhasználását meghatározza a Duna mentén fekvő 34,43 ha vízbeszerzési terület, jelentősen hozzájárul a zöldfelületi rendszerhez a terület növényállománya. Újpesti lakótelepek területén a nagyvárosias teleszerű lakótelepek dominálnak a központi tengelyükben fekvő alapellátási intézmények sorával. A városrészbe benyúlik az Árpád út mentén húzódó intézményi, jellemzően zárt sorú beépítésű terület. A Budapest-Vác vasútvonal közelében kisvárosias és kertvárosias területek jelennek meg. Dél-Újpest városrészben a gazdasági területek a meghatározók, amelyek közé ékelődött négytöbnyű kertvárosias lakóterület. Az Újpest városközpont városrészben fekvő Szent István tér környezetének területfelhasználata jellemzően kialakult, kiemelt jelentőségű helyi központ. Az átalakulás előtt álló Újpest Városkapu térségének beépített része jelenleg teleszerű lakótelep és kisvárosias, jellemzően zárt sorú

beépítésű lakóterület. A beépítetlen területek zöldfelületként jelennek meg. Az Újpesti Duna-part déli részének használatát a szennyvíztisztító és a téli hajókikötő, hajójavító területe határozza meg, amelyeket erdőterületek fognak közre. A középső részét a használaton kívüli és az alulhasznosított rekreációs területek (Tungsram Vízisporttelep és Strand) általában elhagyott területei jellemzik. Az északi szakaszon vízbeszerzési terület húzódik.

A Károlyi városnegyed, Megyer kertváros és az Újpesti Kertváros területén a kisvárosias, jellemzően zárt sorú beépítésű, illetve a kisvárosias, jellemzően szabadon álló jellegű és a kertvárosias, intenzív beépítésű lakóterületek jellemzik az elszórtan, zárványként beékelődő gazdasági területekkel vegyesen.

Káposztásmegyeren telepszerű lakótelepek, valamint az újonnan kialakított ipari park fekszik, ezen területeket erdő és parkterületek választják ketté. Dunakeszi közigazgatási területéhez közel, a szintén újonnan beépült rekreációs terület, az Aquaworld helyezkedik el. A Megyeri-híd fő környezetét kettévágja az M0-ás körgyűrű, északon a Dunakeszihez közeli kertvárosias lakóterület és gazdasági területek, délen az erdőterületek és a felhagyott vízkezelési terület képezi a tényleges területfelhasználást.

1. ábra: Településszerkezeti egységek

1. táblázat: Városrészek, településrészek

A helység városrészei, a helységhez tartozó településrészek jellege és megnevezése	A népszámlálási lakónépesség (2022)	A lakások száma (2022)
Városrészek	A 2024. január 1-jei közigazgatási állapot szerint	
Dél-Újpest	1.983	1.168
Északi kertváros	7.508	3.887
Káposztásmegyeri lakótelep	21.462	9.896
Károlyi Városnegyed	8.829	5.209
Megyer kertváros	4.702	2.220
Székesdűlő és Megyeri hídfő	535	272
Újpest kertváros	6.786	3.781
Újpest Városközpont	6.887	4.506
Újpesti Dunapart	180	86
Újpesti Lakótelep	35.519	19.518
Ebből		
Központi belterületen	94.391	50.543
Összesen	94.391	50.543

Forrás: KSH

2023-ban a kerületben összesen 111 új lakás épült, ezek átlagos nagysága 68 m² volt. A teljes kerületi lakásállomány 12,61%-a lakatlan. A lakások 85,09%-a összkomfortos, 14,00%-a komfortos, 0,36%-a félkomfortos, 0,12%-a komfort nélküli, illetve 0,40% szükség- vagy egyéb lakás. (Forrás: KSH adatigénylés, 2024.02.23.)

A SZEGREGÁCIÓ MÉRSÉKLÉSÉT VAGY MEGSZÜNTETÉSÉT CÉLZÓ INTÉZKEDÉSEK

A szegregáció alapvetően szociológiai, városszociológiai fogalom, amely azt a jelenséget határozza meg, amikor egy-egy településen belül a különböző társadalmi rétegek, etnikai csoportok stb. lakóhelye erősen elkülönül egymástól. A szegregáció együtt jár a jövedelmi viszonyok és a települési infrastruktúra lényeges egyenlőtlenségeivel. Budapesten a lakóhelyi elkülönültség megmutatkozik a kerületek leromló (slumosodó) részeiben. Az Integrált Településfejlesztési Stratégia 2015-2020 dokumentumban ismertetett kritériumok alapján egy szegregátumnak minősített területet határoztak meg. Ez a szegregátum a Temesvári utca északnyugati része a Bocskai utcáig, a Berda József utca mindkét oldala, illetve a Temesvári utcától nyugatra eső területek voltak.

A kerület határozott szándéka a szegregátumban élők helyzetének segítése, számukra a lehető legnagyobb támogatások és kedvezmények nyújtása, a szegregációs terület növekedésének visszaszorítása; továbbá a veszélyeztetett területek fokozott figyelemmel kísérése, azok szegregátummá válásának megakadályozása. Ennek érdekében az Budapest Főváros IV. kerület Újpest Önkormányzata (a továbbiakban: Újpest Önkormányzata) 2016-ban kidolgoztatta a Városkapu térségének fejlesztési koncepcióját (és szabályozási tervét), melynek részét képezi a szegregátum területe is. Az „Újpest Kapuja térségmegújítási és városrehabilitációs projekt” 2018-ban a Versenyképes Közép Magyarorszáért Operatív Program (VEKOP-6.2.1-15) keretében 2 milliárd forint összegű Európai Uniói támogatás nyert el. A projektet 2018 és 2023 között valósította meg a konzorcium.

A GYERMEKEK HELYZETÉNEK ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI

2. táblázat: Az állandó népesség összetétele korcsoportok szerint

év	0-14 évesek	15-19 évesek	20-29 évesek	30-39 évesek	40-49 évesek	50-59 évesek	60-X évesek	összesen
2010	13552	4846	13387	18997	13083	15284	20490	99639
2015	14225	4023	11465	17652	16139	11975	24310	99789
2016	14081	3939	11080	16830	16857	11593	24793	99173
2017	13851	3899	10634	15800	17429	11639	25039	98291
2018	13524	3949	10304	14985	17644	11767	25120	97293
2019	13026	4044	9866	14274	17686	11968	25107	95971
2020	12637	4060	9404	13872	17689	12193	25022	94877

2021	12129	4167	8980	13443	17483	12396	24804	93402
2022	11932	4062	9875	13979	17190	12029	24724	93791

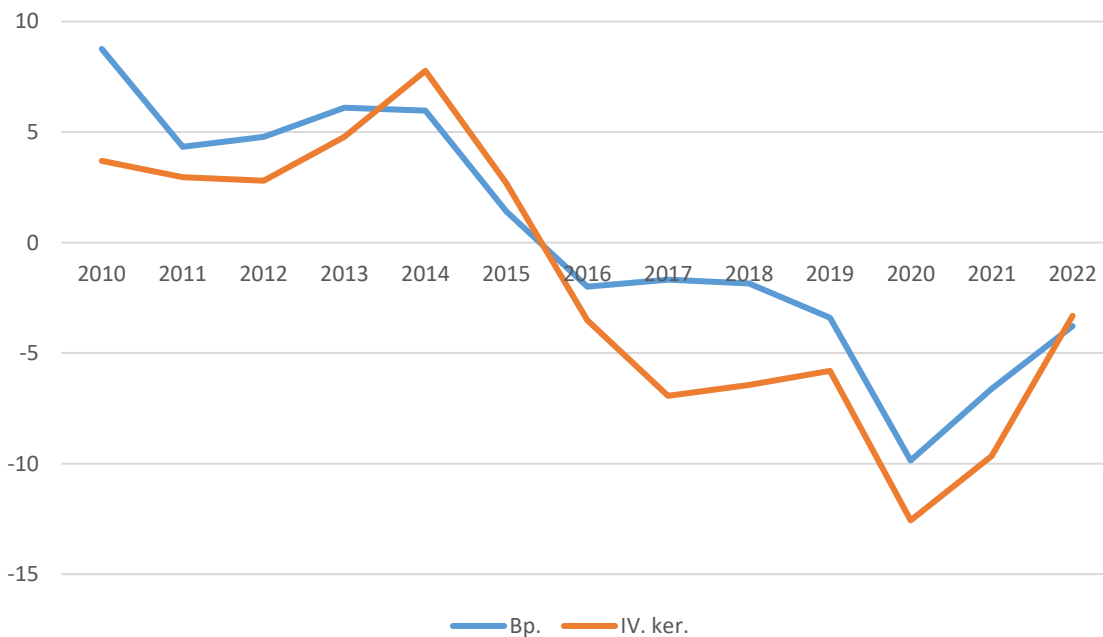
Forrás: KSH

A Belügyminisztérium adatai szerint (Belügyminisztérium, Nyilvántartások Vezetéséért Felelős Helyettes Államtitkárság, lakossági adatok) Újpest népessége 2023. január 1-jén összesen 92.235 fő volt. A nemek megoszlása alapján közülük 49.810 fő nő (54 %) és 42.425 fő férfi (a teljes lakosság 46%-a).

Újpest állandó lakónépessége egészen 2020-ig csökkenő tendenciát mutat, ez a csökkenés nem csak Újpest kerületére jellemző, hanem Budapest összes kerületére, illetve egész Magyarországra is. A népességfogyás legfőbb oka, hogy egyre több fiatal vándorol ki más országba, és sokan családot is külföldön alapítanak. Ennek eredményeképpen, a gyermekek születésének aránya is nagyban lecsökken. Mindezek mellett, az utóbbi években egyre népszerűbbé vált a fővárosból az agglomerációba való kiköltözés, mely Újpesten is megfigyelhető, az elmúlt években sokan költöztek ki a környező városokba, településekre.

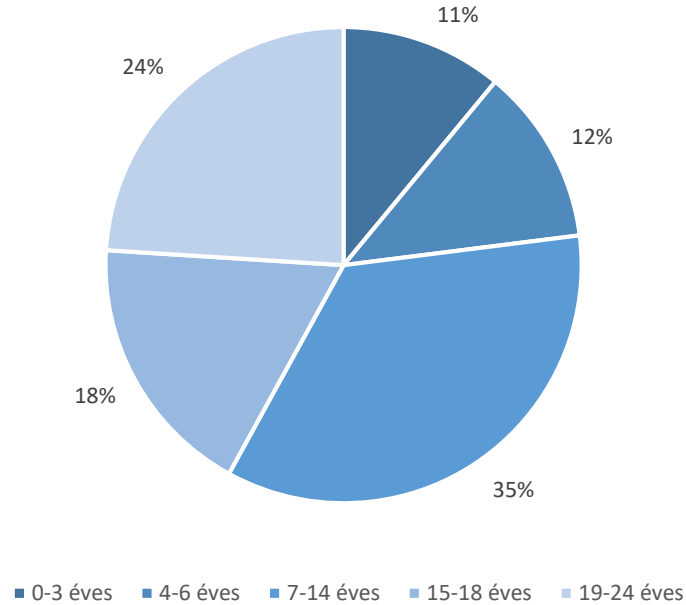
Újpest állandó népessége kapcsán a trendeket tekintve hosszú időn át csökkenő létszámról beszélhetünk, amely követi a fővárosi változásokat, és amely 2020 után megfordulni látszik. Az állandó népességen belül az látható, hogy az idősek száma növekszik, míg a 14 éven aluli gyerekek száma és aránya csökkenő tendenciát mutat.

2. ábra: Újpest elvándorlási indexe a fővárosi adatok arányában

Forrás: TEIR

3. ábra: A gyermekek és fiatal felnőttek korcsoportos megoszlása

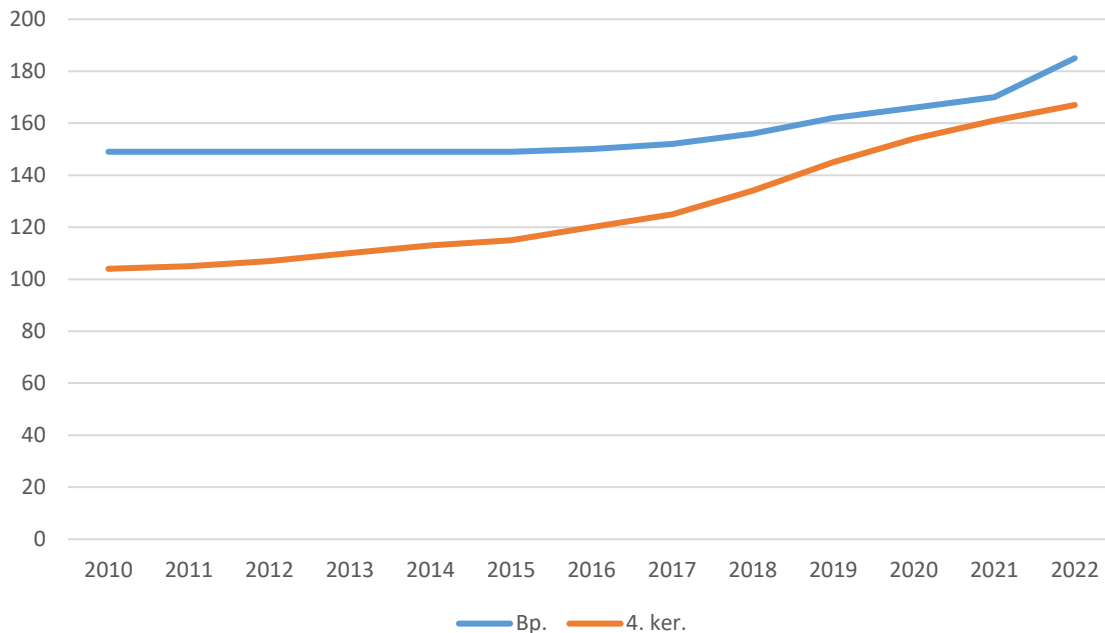

Budapest IV. kerületének korszerkezete részben követi az országos és a fővárosi trendeket (Budapesten a fiatalkorúak csökkenése, időskorúak arányának növekedése), részben különbözik azoktól.

2018-ban az állandó lakosságon belül a gyermekkorúak aránya (0–14 éves korosztály) 13,9 százalék volt, amivel Újpest Budapest kerületei között a „középmezőnybe” tartozott. (A 2023. január 31-i adatok alapján ez az arány 8,05 százalékra csökkent.)

A lakosság idősödését jól mutatja az úgynevezett öregségi mutató, ami 100 fiatalkorú lakosra jutó idősek számát mutatja. Budapesten ez a szám már évek óta stabilan 150 feletti. Újpest esetében pedig 2012 óta folyamatosan változott ez a mutató: míg 2012-ben 100 újpesti fiatalkorúra 107 időskorú jutott, 2018-ban ez a szám 134-re ugrott fel, 2022-re pedig 167-re emelkedett.

4. ábra: Az öregségi index alakulása

Forrás: TEIR

Újpest lakossága társadalmi helyzetét nézve szintén a középmezőnybe tartozik. A 7 évesnél idősebb népesség iskolai végzettsége országos szinten jónak mondható: nagyjából negyedüknek van csupán 8 osztályos, vagy annál alacsonyabb iskolai végzettsége, míg majdnem kétharmaduk rendelkezik érettségivel, illetve egyetemi/főiskolai oklevéllel.

Habár országos viszonylatban Újpest lakosságának iskolázottsága jónak mondható, Budapest-viszonylatban ez már nem igaz. A KSH adatai alapján a kerülethez képest Budapesten kisebb arányban vannak jelen a legfeljebb érettségivel rendelkezők, valamint számottevően nagyobb arányban vannak jelen az egyetemi/főiskolai oklevéllel rendelkezők (Újpesten 28 százalék, Budapesten 35 százalék).

A STRATÉGIAI KÖRNYEZET BEMUTATÁSA

Magyarországon jogszabályok rögzítik az önkormányzatok számára, hogy milyen koncepciókat és terveket kell elkészíteniük eredményes működésük és fejlődésük érdekében. Az alábbiakban az - általános áttekintést követően - a kerület-specifikus szabályozási dokumentumok kerülnek bemutatásra.

A koragyermekkori nevelés és gondozás előfeltételei települési szinten

Újpest Önkormányzata vallja, hogy a gyermek- és ifjúsági feladatok elsősorban szolgáltató tevékenységek. Ennek megfelelően Újpest Önkormányzata **alapelve**, hogy minden, a gyermekeket és fiatalokat érintő döntésébe bevonja a fiatalokat képviselőiken, érdekképviselői szervezeteiken keresztül, de akár egyénileg is, a részvételi demokrácia minden eszközét felhasználva.

Újpest Önkormányzata helyi ellátórendszere a jogszabályok által meghatározott feltételekkel és önként vállalt tevékenysége alapján különféle támogatásokkal és szolgáltatásokkal segíti a családokat a gyermekek nevelésében, megfelelő támogatások és szolgáltatások nyújtásával pedig védőhálót biztosít számukra.

A helyi rendszer jellemzője, hogy a veszélyeztetettség megelőzését szolgálja. Veszélyeztetettség alatt olyan magatartást, mulasztást vagy ezek következtében kialakult állapotot értünk, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja, vagy akadályozza.

A kerületben a gyermekvédelmi alapellátások kiépültek, a preventív gyermekvédelem minden gyermekekkel foglalkozó intézményben, illetve azok szakmai programjában jelen van.

A TÁMOGATÁSNYÚJTÁS IRÁNYELVEI

Újpest Önkormányzatának alapvető célja, hogy a kerület olyan település legyen, ahol érvényesül az az elsődleges alapelv, amely szerint minden ember számára egyenlő esélyeket kell biztosítani, ezzel párhuzamosan pedig közvetlen vagy közvetett diszkrimináció vagy hátrányos megkülönböztetés senkit ne érjen sem faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet miatt.

Újpest Önkormányzata célja olyan intézkedések, eljárások és programok megfogalmazása, amelyek:

- egyértelműen hozzájárulnak egy összetartó, szolidáris közösség megerősítéséhez a hátrányos diszkrimináció megszüntetésével, az esélyegyenlőség, és az egyenlő bánásmód biztosításával a hátrányos helyzetű csoportok számára;
- lehetővé teszik a hátrányok hatásainak mérséklését, akár megelőzését a pénzbeli, természetbeni juttatásokhoz való hozzájutással, az önkormányzat intézményeiben a különböző közszolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáféréssel, a foglalkoztatási, oktatási, egészségügyi, szociális, igazgatási és területfejlesztési célok összehangolásával;
- kiszűrik és beazonosítják az esetleges szegregációs és szelekciós mechanizmusok lehetőségét, veszélyeit és kockázatait;
- támogatják a társadalmi integrációt a meglévő és eredményes szolgáltatások megtartásával, vagy a felmerülő igények, szükségletek kielégítését segítő új támogató szolgáltatások bevezetésével.

PREVENCIÓVAL A GYERMEKEKÉRT

A kerületben a megelőző tevékenység a gyermekvédelmi, köznevelési, egészségügyi, szociális, közművelődési és sport intézményhálózaton keresztül (esetenként civil szervezetek bekapcsolódásával) valósul meg, és az egyes ágazatok együttműködésén alapul.

Újpest Önkormányzata a szociális és gyermekvédelmi ellátás területén szorosan együttműködik a XV. és a XVI. kerületi önkormányzattal. A IV. kerületben Újpest Önkormányzatának Szociális Intézménye nyújtja a XV. és XVI. kerület lakosai számára is a gyermekek átmeneti otthona és az

idősek gondozóháza szolgáltatásokat. A XV. kerületi önkormányzat ellátási szerződés keretében négy fő ellátását biztosítja az Értelmi Fogyatékosok Napközi Otthonában.

2024 januárjában a kerületben 2901 óvodás, 6842 általános iskolás és 3318 középiskolás gyermek tartózkodott. Közülük 118 fő hátrányos, 23 halmozottan hátrányos helyzetű, 492 SNI-s, illetve 999 fő valamilyen beilleszkedési, tanulási vagy magatartási nehézséggel (BTMN) küzd.

3. táblázat: A közintézménybe járó gyerekek megoszlása

	óvoda	általános iskola	középiskola	összesen
hátrányos helyzetű	14	104	0	118
halmozottan hátrányos helyzetű	1	22	0	23
SNI-s	78	296	118	492
BTMN	110	723	166	999

Forrás: KIR-STAT

Ez azt is jelenti, hogy a kerületi óvodások 0,48%-a hátrányos helyzetű, 2,68%-a SNI-s, 3,79%-a pedig BTMN kategóriába sorolható. Az általános iskolások 1,52%-a hátrányos, 0,32%-a halmozottan hátrányos helyzetű, 4,32% SNI-s, míg 10,56% BTMN tanuló. Középiskolában 3,55% SNI-s, míg 5,00% BTMN tanuló.

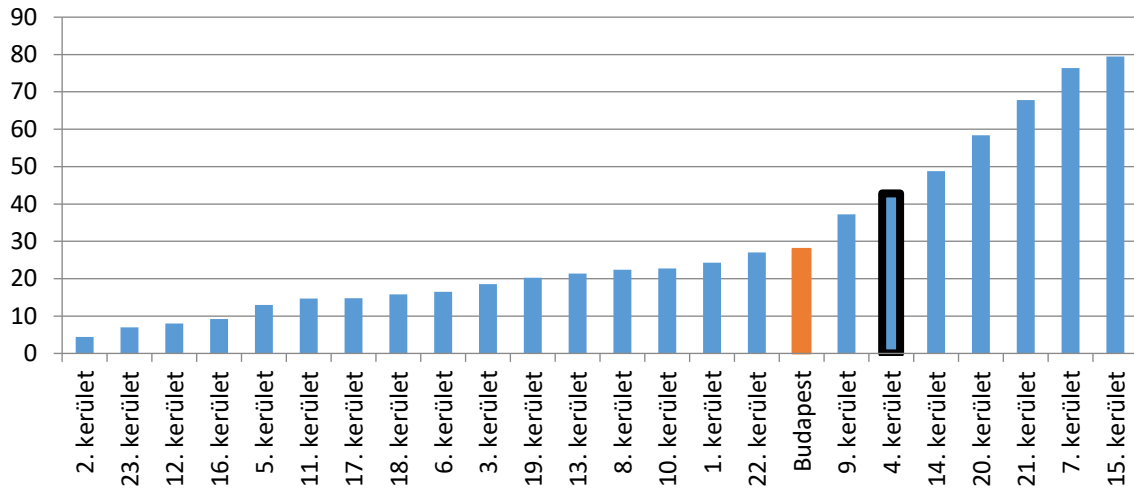
A 2020-as adatokkal összehasonlítva, 2020-ban gyógypedagógiai oktatásban¹ meglehetősen kevés óvodáskorú gyermek részesült, a hátrányos helyzetű gyermekek számában azonban már felette volt a budapesti értéknek. 100 óvodás gyermekre nagyjából 11 óvodapedagógus jutott 2020-ban, ami alapján a kerület továbbra is a középmezőnyben van. Az általános iskolákban szintén kevés gyermek részesül gyógypedagógiai oktatásban, a hátrányos helyzet azonban elterjedtebb lett. Míg az óvodás gyermekek csupán 0,7 százaléka hátrányos helyzetű, addig az általános iskolás gyermekeknél 1,5 százalék. Az óvodapedagógusokhoz hasonlóan, nagyjából 10 pedagógus jut 100 általános iskolai tanulóra.

A kerületben 1000 kiskorúra 43 veszélyeztetett kiskorú jut, ami a többi kerülethez képest magasnak tekinthető. Budapesten ugyanez az érték 28, míg a legalacsonyabb érték 4 (II. kerület), a legmagasabb 79 (XV. kerület). Ezzel szemben a védelembe vett gyermekek száma alacsony, mindössze 3 védelembe vett gyermek jut 1000 kiskorúra.

¹ SNI nélkül

Jelenleg a kisgyermekes és családjaik ellátására biztosított a kerületben védőnői szolgálat, bölcsődei ellátás és számos óvoda, mely elősegíti a kerületben élő gyermekek szakszerű gondoskodással megtámogatott fejlődését/fejlesztését. A kisgyermekkorú fejlődés segítését jellemzően az Újpest Önkormányzata fenntartásában lévő intézmények biztosítják, az iskola esetében viszont a fenntartó személye eltávolodik a helyi önkormányzattól, állami vagy egyházi fenntartó biztosítja az oktatás általános megszervezését.

5. ábra: Veszélyeztetett kiskorúak száma 1000 kiskorúra vetítve

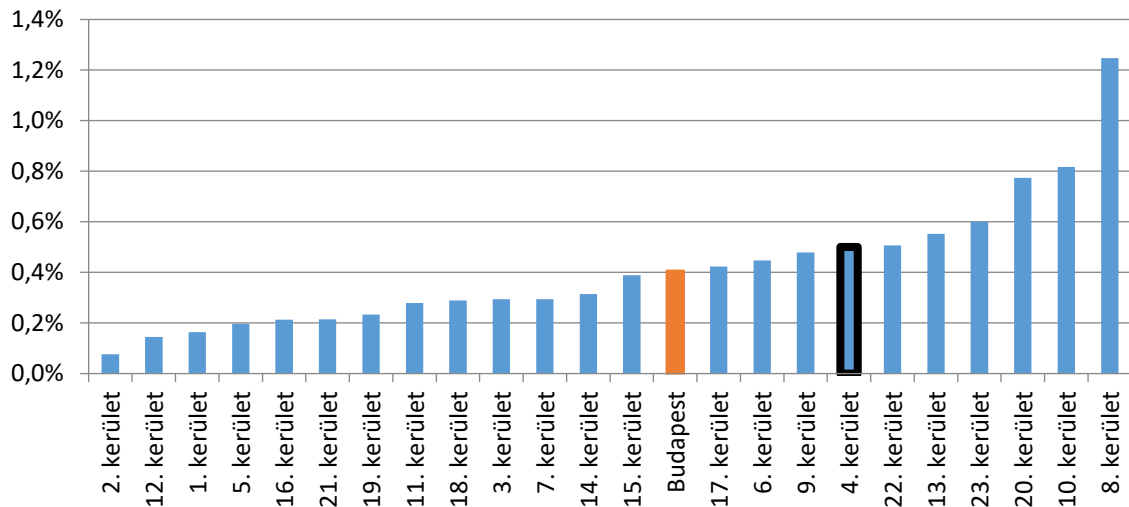
Forrás: KSH

SZEGÉNYSÉG ÉS GYERMEKSZEGÉNYSÉG

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt (RGYK) gyakran szokták használni annak a megbecslésére, hogy mennyire tekinthetők az adott területen élők szegénynek. Főszabály (a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI tv. 19.§-(2) a) szerint jogosult az ellátásra az a család, ahol az egy főre jutó jövedelem nem haladja meg szociális vetítési alap legkisebb összegének 225%-át (2024-ben: 64 125 Ft-ot) és a vagyonuk értéke nem haladja meg a törvényben meghatározott értéket.

Újpesten az RGYK-t kapók népességhez viszonyított aránya 0,3%, ami jobb, mint a korábbi évek átlaga (0,5%). A hátrányos, illetve a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma enyhe csökkenést mutatott az év közben (2023. január 1-jén 178, illetve 28, 2023. december 31.-én 160, illetve 25 ilyen besorolású gyermek élt a kerületben).

6. ábra: Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek havi átlagos aránya

Forrás: KSH

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapításának célja annak igazolása, hogy a gyermek szociális helyzete alapján jogosult egyes kedvezmények igénybevételére (ún. passzport ellátás). A jogosultság feltételeit nem a helyi önkormányzat szabja meg, ezen jogosultság megállapítását az önkormányzati rendeletnél magasabb szintű jogszabályban rögzítik.

A vírushelyzetre való válaszként kormányrendeletben került szabályozásra, hogy a veszélyhelyzet alatt lejáró jogosultságok (ideértve a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzet fennállását megállapító határozat hatályát is) időtartama a veszélyhelyzet megszűnésének hónapját követő második hónap végéig meghosszabbodik. Továbbá a veszélyhelyzet ideje alatt a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság jövedelmi feltételeinek egyes szabályaitól való eltérésről szóló 344/2022. (IX. 9.) Korm. rendelettel a bekerülési szintet is megemelték.

A bekerülési szint emelkedésének köszönhetően szélesebb réteg tudja igénybe venni a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény által kínált lehetőségeket. 2022. évben 191 család, ezen belül 315 gyermeke részére került megállapításra rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény.

A vizsgált évben továbbra is a jogszabálynak megfelelően augusztus hónap első napján, valamint november hónap első napján érvényes rendszeres gyermekvédelmi kedvezménnyel rendelkezők részére pénzbeli támogatást biztosítottak. A támogatás összege megegyezett a korábbi években is adott támogatási összeggel. Azon jogosultak részére, akik rendelkeztek hátrányos, vagy halmozottan hátrányos helyzet megállapításával, a támogatás emelt összege 6 500 Ft, egyéb jogosultak esetén a támogatás mértéke 6 000 Ft volt.

A KORAGYERMEKKORI NEVELÉS ÉS GONDOZÁS ERŐFORRÁSAI: PROGRAMOK, SZOLGÁLTATÁSOK, INFRASTRUKTÚRA

A Primokiz modellben az oktatási, az egészségügyi és a szociális szolgáltatási rendszer alkotják a koragyermekkorai politika három pillérét, ami lehetővé teszi az átfogó, hálózatalapú ellátást. Egyes szolgáltatások rendkívül specifikusak, míg más szolgáltatások számos területet és tudományágot felölelnek. Az egyes rendszerek nemcsak a saját feladataikat látják el, hanem fontos szerepet játszanak a koragyermekkorai ellátáson belüli koordinációban és együttműködésben is. Ez a három rendszer felelős a meglévő programokkal és szolgáltatásokkal kapcsolatos tájékoztatásért is.

Egészségügyi ellátások

A védőnői hálózat

A védőnői hálózat összesen 42 fővel öt tanácsadói helyszínen (Erdősor utcai tanácsadó, Galopp utcai tanácsadó, Hargita utcai tanácsadó, Király utcai tanácsadó, Pozsonyi tanácsadó), és az iskolai védőnői hálózat révén működik.

A gyermekek egészségügyi szűrése biztosított, részben a védőnői hálózaton, részben intézményhálózaton keresztül. A bölcsődékben, óvodákban, általános és középiskoláinkban zajló szűrőprogramok rendszeresek, amelyeket megbízható szakmai tanácsadás egészít ki. A közoktatási intézményekben a tanórán kívüli tevékenységek jelentős része az egészség megőrzését, a betegségek megelőzését célozza.

A védőnőkhöz családlátogatásaik során a várandós kismamák, kisgyermekes anyukák fordulnak problémáikkal. Nagyon sokszor elég egy megerősítő beszélgetés ahhoz, hogy problémájukkal orvoshoz forduljanak. Az iskoláskorúaknál az iskolai védőnők érzékszervi méréseket és egészségügyi ismeretterjesztést végeznek.

4. táblázat: Védőnői ellátás

Év	Betöltött védőnői álláshelyek száma (db)	0-3 év közötti gyermekek száma (fő)	Egy védőnőre jutó átlagos gyermekszám (fő)
2015	46	2777	60
2016	42	2833	67
2017	41	2638	64
2018	43	2473	58
2019	40	2342	59
2020	43	2340	54

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati adatok

A GYERMEKEK ORVOSI ELLÁTÁSA

Jelenleg Újpesten 22 házi gyermekorvosi körzet van, amelyek többségében folyamatosan biztosított a betegek ellátása. Egy gyermekorvosi praxis (Pozsonyi út 23.) 2022. április óta betöltetlen.

A gyermek szakellátás az Újpesti Szakrendelőben zajlik: összesen tíz szakterületen (Gyermek Bőrgyógyászat, Gyermek Fül-orr-gégészet, Gyermek Gyógyypedagógia, Gyermek Gyógytorna, Gyermek Labor, Gyermek Logopédia, Gyermek Neuropszichiátria, Gyermek Ortopédia, Gyermek Pulmonológia, Gyermek Szemészet) biztosított a megfelelő szakrendelés.

BÖLCSŐDEI ELLÁTÁS

Az Újpesti Önkormányzati Bölcsődék Intézménye, mintegy kilenc bölcsődében összesen 818 kisgyermeknek biztosíthat ellátást.

5. Táblázat: Bölcsődei ellátás

Bölcsőde neve	Férőhelyek száma
Munkásotthon bölcsőde	104
Labdarúgó bölcsőde	76
Pozsonyi ltp. bölcsőde	72
Rózsaliiget bölcsőde	104
Homoktövis bölcsőde	170
Leiningen bölcsőde	68
Aradi bölcsőde	78
Lakkozó bölcsőde	96
Hajló bölcsőde	50
Összesen	818

Az Újpesti Önkormányzati Bölcsődék Intézménye 9 bölcsődében 818 férőhelyet biztosít, melyből 2023.12.31-én 625 főt láttak el. A bölcsődei ellátást elsősorban azok a családok, szülők vették igénybe, akik munkavégzésük miatt gyermekeik napközbeni ellátását nem tudták megoldani. A jelzőrendszer tagjainak javaslatára (védőnői javaslatok, Család- és Gyermekjóléti Központ, gyermekorvosi javaslat, SOS. Krízis Alapítvány javaslata) bölcsődei nevelést biztosítottunk a rászorult családok gyermekeinek is. A jelzőrendszeri tagok 62 fő gyermek ellátását kérték, ami közel duplája a tavalyi értéknek.

Az újpesti bölcsődékben lehetőség van a sajátos nevelési igényű gyermekek elhelyezésére is. Amennyiben ilyen gyermek került felvételre, ott a csoport létszáma a törvényi szabályozásnak megfelelően nem haladta meg a 11, 10, illetve 8 főt. A sajátos nevelési igényű gyermekek száma összesen 9 fő, mely csökkenést mutat az előző évben ellátottak számához képest (2021-ben 12 fő).

A korai fejlesztésre jogosult gyermekek száma 2023-ban 21 gyerek, akik az előző évhez képest létszámnövekedést jelentenek (2022-ben 16 gyerek).

A gyermekfelvétel a Bölcsődék Központjában történik. A felvétel rendje 2023-ban alapvetően nem változott. A teljes nevelési évre jelentkezők május hónapban kérhetik a gyermek elhelyezését- a felvétel számára az adaptáció szeptember 1. - október 31. között zajlik. A nevelési év közben (november-június) a családok által igényelt bölcsődébe a kezdési időpont előtt két hónappal nyújthatják be a férőhelyigénylést a szülők. A rendelkezésre álló szabad férőhelyen biztosít az intézmény bölcsődei ellátást a gyermek számára. A gyermekek bölcsődei elhelyezésekor az Intézményvezető törekszik arra, hogy a szülők által választott bölcsődében kapjon ellátást a gyermek. A nevelési év közben ellátást igénylők is legtöbbször a kért bölcsődébe kerültek felvételre. Amennyiben férőhely hiányában másik bölcsődét kellett felajánlani, abban az esetben is közös döntésre alapult az ellátás helyének kiválasztása. Az Intézmény általános szemlélete, hogy a szülővel együttműködve a lakóhelyhez közeli, vagy a munkába járás útvonalába eső bölcsődei férőhelyet biztosítsunk.

2022-ben a gyermekfelvételen egyre nagyobb számban veszik igénybe a 2020-ban bevezetett online kérelem leadási formát.

A nevelési év kezdetén (szeptember, október) a bölcsődei felvételek problémamentesek voltak. A lemondások 10 százalék alatti értéket vettek fel, melynek a lakhelyváltozás, élethelyzet változás, kistestvér születése volt az oka.

A bölcsődei férőhelyek iránti igény 2023. év folyamán folyamatos és egyre növekvő volt, hiszen a Gyed, Gyes melletti munkavégzés hatására a 2 éves gyermekek szülei kértek ellátást, valamint kis számban 5-8, illetve 15-20 hónapos gyermekek elhelyezésére is volt igény. A csoport alakításakor a bölcsődevezetők szeptemberben a gyermekek érdekeit figyelembe véve homogén korcsoport összetételére törekedtek, ugyanakkor az év közbeni (január, december) elhelyezések a korcsoportokat gyakran megváltoztatták.

KÖZNEVELÉSI INTÉZMÉNYEK

ÓVODÁK

Újpesten összesen 24 óvodában, 33 telephelyen végzik a szakemberek az óvodapedagógiai és a gyermekvédelmi munkát. Az Intézményi férőhelyek száma 3490, maximálisan 140 csoport. Óvodásaink száma jelenleg (2024. január 18. napi adatok) 2901 fő.

6. táblázat: Az óvodai nevelés adatai

Év	3-6 éves korú gyermekek száma	Óvodai gyermekcsoportok száma - gyógypedagógiai neveléssel együtt (TS 085)	Óvodai férőhelyek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (TS 090)	Óvodai feladatellátási helyek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (TS 088)	Óvodába beírt gyermekek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (TS 087)	Óvodai gyógypedagógiai gyermekcsoportok száma (TS 086)	Gyógypedagógiai oktatásban részesülő óvodás gyermekek száma az integráltan oktatott SNI gyermekek nélkül (TS 091)	Egy óvodai gyermekcsoportra jutó gyermekek száma (TS 089)
	fő	db	db	db	fő	db	fő	fő
2015		166	4151,00	31	3522,00	n.a.	n.a.	21
2016	2891	165	4137,00	31	3398,00	n.a.	n.a.	21
2017	2859	165	4107,00	31	3388,00	n.a.	n.a.	21
2018	2826	163	4132,00	32	3373,00	1	5	21
2019	2741	165	4059,00	32	3303,00	1	8	20
2020	2573	132	3465,00	20	2573,00	1	n.a.	20
Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati adatgyűjtés								

A hátrányos helyzetű óvodás gyermekek száma 14 fő, a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma 1 fő (2024. január 18.-i adat.)

7. táblázat: Az óvodai ellátottság (önkormányzati)

Az óvoda telephelyeinek száma (db)	20	
Óvodai férőhelyek száma (fő)	3456	
Óvodai gyermekcsoportok száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (db)	139 csoportból 127 működik szeptember 1-től 123 fog	
Az óvoda nyitvatartási ideje (...h-tól ...h-ig):	6:00	18:00
A nyári óvoda-bezárás időtartama (nap)	25	

A IV. kerületben nem önkormányzati, úgynevezett egyéb (alapítványi, egyházi, magán) fenntartású óvodák is működnek (7 db), azonban Újpest Önkormányzatának nincs jogosultsága ezeket nyilvántartani. A KIR-STAT adatai szerint a kerületben 1 alapítványi, 1 közhasznú alapítványi, 3 egyházi (4 telephelyen) és 3 nonprofit kft. általi fenntartású intézmény működik, ide összesen 529 gyermek jár, közülük mindössze kettő fő SNI-s és 1 BTMN gyermek.

ÁLTALÁNOS ISKOLÁK ÉS KÖZÉPISKOLÁK

A IV. kerületben 29 köznevelési intézményben folyik általános és középiskolai nevelés-oktatás, összesen 32 telephelyen, az általános iskolások és középiskolások összesített létszáma 2024. január 18-án 10.160 fő.

8. táblázat

Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű általános iskolai tanulók

Év	Általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban	Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű általános iskolai tanulók száma (gyógypedagógiai oktatással együtt) (TS 094)	Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya az általános iskolai tanulókon belül (TS 095)
	Fő	Fő	%
2015	7 402	58	0,78
2016	7 537	137	1,82
2017	7 429	217	2,92
2018	7 435	119	1,60
2019	7 369	177	2,40
2020	7 296	110	1,50

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati és intézményi adatgyűjtés

Általános iskolába közülük 6842, középiskolába pedig 3318 fő jár. A hátrányos helyzetű általános iskolás gyermekek száma 104 fő, a középiskolásoknál jelenleg 0 fő, a halmozottan hátrányos helyzetű általános iskolás gyermekek száma 22 fő, középiskolások esetében 0 fő (2024. januári adatok).

A kerületben működő **Pedagógiai Szakszolgálat** széleskörű térítésmentes szolgáltatásain keresztül nyújt segítséget azoknak a családoknak, ahol a gyermekek fejlesztésére van szükség mind a mozgásszervi, mind idegrendszeri, mind pszichológiai vonatkozásban. Az intézmény szakpszichológusai terápiás munkájuk során rendszeresen végeznek szülőkonzultációt, illetve óvodai- iskolai pszichológusai által megjelennek az oktatási- nevelési intézményekben, ahol lehetőségük van a gyermekek megfigyelésére a saját csoportjukban/osztályukban, ami hozzásegíti őket a probléma több szempontú feltárásához.

Újpest Önkormányzata 2021. szeptemberben megállapodást kötött az Észak-Budapesti Tankerületi Központtal, hogy a korai intézmény-elhagyás jelenségét a Tankerület intézményspecifikus intézkedésekkel csökkenteni tudja, valamint ezzel egy időben a felzárkóztatás és esélyteremtés hatékonyságát növelje. A megvalósítás széles szakmai együttműködés keretében jön létre.

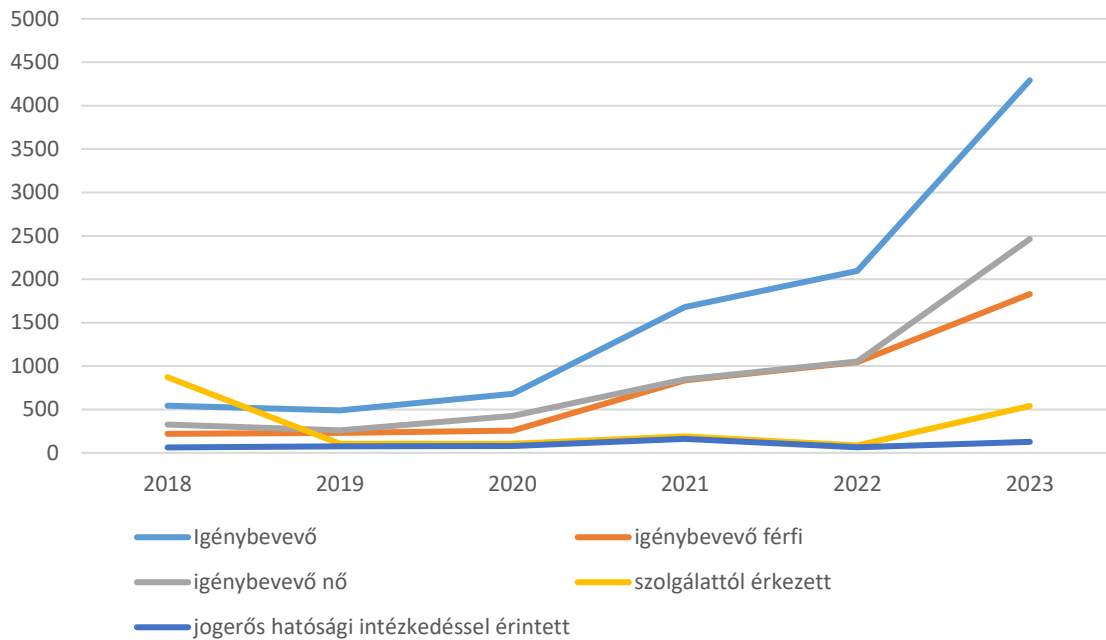
SZOCIÁLIS SZOLGÁLTATÁSOK A KERÜLETBEN

A CSALÁD- ÉS GYERMEKJÓLÉTI KÖZPONT

A Család- és Gyermejjóléti Központ munkatársait az ágazati szabályozási diszfunkciók, a kerület társadalmi-gazdasági helyzete, valamint a szakmára jellemző magas fluktuációból adódó szervezeti kihívások nyomás alá helyezik. Ezt mutatják a számok is, hiszen KSH-nak megküldött adatszolgáltatás szerint 2023-ban összesen 4292 személynek, családnak nyújtott szolgáltatást, ebből 538 érkezett a család- és gyermejjóléti szolgálattól. Jogerős hatósági intézkedésben érintett, illetve esetmenedzseri tevékenységet igénybe vevő a tavalyi évben 883 fő volt, ebből 28 érkezett a szolgálattól.

Az elmúlt évek tendenciáit tekintve vannak kiugró esetek. Egyrészt jól látható az esetszámok folyamatos és drasztikus emelkedése az évek során, 2018-hoz képest közel nyolcszorosára nőtt az ellátandó esetek száma, miközben a betöltött pozíciók száma változatlan maradt. Jól látható az is, hogy az igénybevevő férfiak és nők száma sokáig együtt mozgott, tavaly óta azonban egy szétnyíló olló látszik, kérdés, hogy ez a következő években is folytatódni fog-e. (Ennek függvényében kell majd vizsgálni, hogy ez eseti eredmény vagy valamilyen ok húzódik meg mögötte.) Hozzá kell tenni azt is, hogy az óvodai-iskolai szociális munka esetszámai jelentősen hozzátesznek az esetszámokhoz, de ezeket statisztikailag nem kezelhetjük külön.

7. ábra: A CsGyK szolgáltatásait igénybe vevők

Forrás: KSH

A Család- és Gyermekjóléti Központ rendszeres kapcsolatot tart fenn az Újpesten, valamint más kerületekben működő egészségügyi szolgáltatást nyújtókkal, így különösen a védőnői szolgálattal, a házi orvosokkal, a házi gyermekorvosokkal, a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatókkal, így különösen a családsegítő szolgálattal, a családok átmeneti otthonaival, az „Aranyhíd” Gyermek Átmeneti Otthonával, a köznevelési intézményekkel, így különösen a nevelési-oktatási intézményekkel, a nevelési tanácsadóval, hatósági intézményekkel, a gyámhatósággal, a Szociális Osztállyal, a rendőrséggel, az ügyészséggel, a bírósággal, a pártfogó felügyelői szolgálattal.

A Gyermekjóléti Központ alkalmi kapcsolatot tart fenn a munkaügyi hatósággal; az áldozatsegítés és a kárenyhítés feladatait ellátó szervezetekkel, a menekülteket befogadó állomásokkal, a menekültek átmeneti szállásaival, a társadalmi és civil szervezetekkel, egyházakkal, alapítványokkal.

A jelzőrendszer tagjaival való együttműködés jónak mondható. A jelzőrendszeren belüli munka – a tudatos szervezés eredményeként – összességében javult az elmúlt években. A gyermekvédelmi felelősök szerepe az óvodákban megerősödött, míg az iskolákban gyengülő tendenciát mutat.

A jelzőrendszeri tanácskozásokon a közös munkával kapcsolatos problémák, nehézségek, kérdések, törvényi változások kerültek megbeszélésre, valamint a jelzőrendszer működését, információbővülését elősegítő szakemberek meghívására és előadására került sor. Emellett rendszeresen megtartásra kerülnek a jelzőrendszer különböző, konkrét esetben érintett tagjaival esetmegbeszélések és esetkonferenciák.

A Család- és Gyermejjóléti Központ forgalmi adataiban jelentős arányt képviselnek az ún. családgondozás keretében történő személyes találkozások: alapellátottként, a védelembe vétel során, a családjából kiemelt gyermek visszahelyezéséért végzett családgondozás és a már szakellátásból kikerült gyermekek utógondozása esetében. A személyes találkozások (családlátogatás, segítő beszélgetés tanácsadás, információ nyújtása stb.) számában történő növekedés a jogszabályi előírásoknak való megfelelés érdekében elengedhetetlen volt.

9. táblázat

A Család- és Gyermejjóléti Központba érkezett jelzések száma

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
egészségügyi szolgáltató	9	12	37	19	24	18
ebből védőnő	5	5	17	9	9	5
csgyk	11	15	29	18	25	7
csgysz	0-12	0-9	3	9	19	2
köznevelési intézmény	83	89	72	63	59	102
rendőrség	36	29	28	28	24	70
állampolgár, gyermek és felnőtt érdekeit képviselő társadalmi szervezet	8	3	13	9	20	19
járási hivatal gyámhivatala	109	85	90			
gyermekvédelmi és gyámügyi feladatkörében eljáró fővárosi és megyei kormányhivatal	7	0	1	86	130	112

összesen	301	276	319	278	358	344

Forrás: Család és Gyermekjóléti Központ

A táblázat adatai felhívják a figyelmet arra, hogy jellemzően a rendőrségtől, oktatási-nevelési intézményekből, és a gyámhivaltól érkező jelzések száma emelkedett. A jelzések döntő többsége a családon belüli konfliktusokat, elhanyagolásokat, jelentős mértékű igazolatlan iskolai hiányzásokat, szülők élethelyzeti válságait, bántalmazásokat tartalmazták. A korábbi évekhez képest jelentősen emelkedett a köznevelési intézményektől érkezett jelzések száma is.

A Család- és Gyermekjóléti Központ szolgáltatásai a szülőknek és gyermekeiknek:

- anyagi/megélhetési és lakhatási problémák esetén;
- szociális, életvezetési vagy mentálhigiénés problémák megoldásában;
- krízishelyzet miatt segítség nyújtása;
- gyermeknevelési nehézségek esetén segítség nyújtása;
- szabadidős programok szervezése;
- hivatalos ügyek intézésében segítségnyújtás;
- közvetítés más szolgáltató felé;
- segítő beszélgetés;
- a gyermeki jogokról és a gyermek fejlődését biztosító támogatásokról való tájékoztatás, a támogatásokhoz való hozzájutás segítése;
- az ellátottjogi és gyermekjogi képviselő elérhetősége;
- szociális válsághelyzetben lévő várandós anya támogatása, segítése, tanácsokkal való ellátása, valamint számára a családok átmeneti otthonában igénybe vehető ellátáshoz való hozzájutás szervezése;
- az egyénnel, valamint a gyermekkel és családjával végzett szociális munkával problémáiknak rendezése, a családban jelentkező működési zavarok ellensúlyozása;
- a családi konfliktusok megoldásának segítése, különösen a válás, a gyermekelhelyezés és a kapcsolattartás esetében;
- a családi konfliktus és/vagy családon belüli erőszak áldozataivá vált gyermekek, személyek támogatása;
- foglalkoztatási, elhelyezkedési problémákat jelző kliensek támogatása;
- a lakásfenntartási költségek nemfizetése miatti adósságproblémák kezelésében, a tartozások csökkentésében, rendezésében támogatás nyújtása;
- speciális szolgáltatások: a családtervezési, a pszichológiai, a nevelési, az egészségügyi, a mentálhigiénés és a káros szenvedélyek megelőzését célzó tanácsadás vagy az ezekhez való hozzájutás megszervezése.

Ezen belül:

- fejlesztőpedagógiai tanácsadás,
- pszichológiai tanácsadás,
- jogi tanácsadás,
- utcai- és lakótelepi szociális munka,

- kapcsolattartási ügyelet helyszín biztosításával,
- kórházi - egészségügyi szociális munka,
- készenléti szolgálat biztosítása,
- családkonzultáció/családterápia,
- mediáció,
- óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység.

Az alapszolgáltatási csomag tekintetében mintegy 22-féle szolgáltatást nyújtottak a Család- és Gyermekjóléti Központ szociális munkásai, amelyből főként a családlátogatás, a nevelési-oktatási intézmény gyermekvédelmi feladatainak segítése, valamint a segítő beszélgetés emelhető ki.

10. táblázat: Alapszolgáltatásban részesülők száma (esetszámmal) Forrás: KSH

Tevékenység	Szakmai tevékenységek száma 2023 (halmozott)	Szolgáltatásban részesülők száma 2023
Információnyújtás	6501	2191
Segítő beszélgetés	4993	1320
Tanácsadás	3544	1662
Ügyintézéshez segítségnyújtás	793	476
Konfliktuskezelés	428	107
Kríziskezelés	37	48
Közvetítés ellátásokhoz való hozzáféréshez - pénzbeli	89	28
Közvetítés ellátásokhoz való hozzáféréshez - természetbeni	30	49
Közvetítés más szolgáltatásokhoz	8	8
Közvetítés család- és gyermekjóléti központhoz	19	11
Esetkonferencia	34	86

Esetmegbeszélés	1926	1241
Esetkonzultáció	982	829
Szakmaközi megbeszélés	84	nem releváns
Szociális és mentálhigiénés csoportmunka	15	9
Egyéni és csoportos készségfejlesztés	36	7
Környezettanulmány elkészítésében való közreműködés	292	439
Családlátogatás	13789	1675
Adományközvetítés	896	297
Hátralékkezelési tanácsadás	992	201
Munkavállalási, pályaválasztási tanácsadás	297	95
A nevelési-oktatási intézmény gyermekvédelmi feladatainak segítése	89	97

AZ „ARANYHÍD” GYERMEKEK ÁTMENTI OTTHONA

Az Újpest Önkormányzatának Szociális Intézménye „Aranyhíd” Gyermek Átmeneti Otthonát (a továbbiakban: Otthon) Újpest Önkormányzata hozta létre olyan 3-18 éves korú gyermekek befogadására, akiknek az ellátása átmenetileg valamilyen ok miatt családon belül nem oldható meg, illetve ellátás és felügyelet nélkül maradtak, vagy veszélyeztetett élethelyzetben vannak.

Az Otthonnak, mint átmeneti gondozást nyújtó gyermekjóléti intézmény, elsősorban a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését elősegítő, az életkorának, egészségi állapotának és egyéb szükségleteinek megfelelő étkeztetéséről, ruházattal való ellátásáról, mentálhigiénés és egészségügyi gondozásáról, neveléséről, lakhatásáról teljes körű ellátás keretében kell gondoskodni.

Az ellátást a szülői felügyeletet gyakorló szülő vagy más törvényes képviselő kérelmére ideiglenes jelleggel, teljes körű ellátással kell biztosítani.

Így az Otthon küldetésének tekinti, hogy a családok megerősítésével segítse a gyermekek vérszerinti családjukba történő mielőbbi visszatérését, hogy gondoskodó családi környezetben nőhessenek fel. Ezért a szakmai munka fókuszja, hogy az Otthon a meghatározott ellátási feladatok mellett a Család- és Gyermejkölési Központokkal együttműködve segítséget nyújtson a gyermek családba való visszatéréséhez, ennek megghiúsulása esetén a gyermek számára legmegfelelőbb megoldás megkeresése.

Az Otthon célja, hogy szervesen illeszkedve a kerület gyermekvédelmi rendszerébe speciális és otthon pótló segítséget nyújtson a gyermekvédelmi alapellátás keretében a gyermek gondozásának időszakos átvállalásával. A gyermekotthon a család- és gyermekjóléti szolgálatok családsegítőivel és esetmenedzsereivel együttműködve segítséget nyújt a felmerülő problémák feltárásában és azok megoldásában. A személyes gondoskodást nyújtó gyermekek átmeneti otthonában a gondozott gyermekek teljes ellátást kapnak.

11. táblázat: Gyermekek létszáma a 2023. évben az ellátandó terület, korosztály és nemenkénti megoszlás szerint (halmazott adat)

A gyermekotthonban ellátottak kor, terület és nemi megoszlása 2023. évben							
Ellátási terület	Neme	3-6 éves	6-10 éves	10-14 éves	14-17 éves	18 fölött	Összesen
IV.	Fiú	1	1	4	1		14
	Lány	1		5	1		
XV.	Fiú	1		2	1		13
	Lány	1	4	1	3		
XVI.	Fiú	1	2	1			5
	Lány			1			
Fót	Fiú						2
	Lány		1		1		
Dunakeszi	Fiú				1		1
	Lány						
Vác	Fiú						
	Lány						
Összesen	Fiú	3	3	7	3		16
	Lány	2	5	7	5		19
Összesen		5	8	14	8		35

Forrás: Otthon adatai

EGYÉB PROGRAMOK ÉS SZOLGÁLTATÁSOK

Újpest Önkormányzata az Újpesti Cigány Nemzetiségi Önkormányzattal együttműködve támogatja a felzárkóztatást, tehetséggondozást és pályaorientációt tartalmazó **Tanoda Programot**, valamint a Felzárkóztató a pótvizsgára programot. A Tanoda Programban az elmúlt tanévben 71 diák vett részt. A Felzárkóztató a pótvizsgára program 57 tanulónak nyújtott segítséget a felkészülésben és a sikeres pótvizsga letételében.

Emellett természetesen nem elhanyagolható a szerepe az egyházi és civil szervezetek által kínált, a szabadidő hasznos eltöltését szolgáló programoknak.

PROBLÉMÁK, KIHÍVÁSOK ÉS A MEGOLDÁSOK

A legnagyobb kihívást az általános fejlődéstől eltérő vagy elhanyagolt gyermekek, valamint a családi problémák, konfliktusok miatt hátrányt szenvedő gyermekek és családjuk ellátása jelenti. Ezekben az esetekben az Újpest Önkormányzatának Szociális Intézménye keretei között működő Család- és Gyermejjóléti Központ szolgáltatásait ajánlják a látókörünkbe került családoknak, ezzel segítve a fenti hátrányok leküzdését és kockázatok kezelését. Szolgáltatások mellett a szociális segítő munka módszereivel és eszközeivel dolgoznak a családsegítő, illetve esetmenedzser munkatársak.

A Család- és Gyermejjóléti Központ szolgáltatásait az ügyfelek önkéntesen, díjmentesen vehetik igénybe, viszont abban az esetben, ha a családsegítés által a probléma nem oldódik meg, illetve esetleg új probléma merül fel és a gyermek veszélyeztetésének megszüntetése már csak hatóság által megszabott magatartásszabályok elrendelésével várható, akkor van arra lehetőség, hogy a hatóság a Család- és Gyermejjóléti Központ szolgáltatásait elrendeli, mint kötelezettséget.

A Család- és Gyermejjóléti Központ az elmúlt időszakban a prevencióra helyezte a hangsúlyt. Ennek érdekében szorosabbra fűzték kapcsolatukat a jelzőrendszer tagjaival, akik edukációja mellett olyan jelzőlap kidolgozását kezdték meg, melynek használatával azon családok is a látókörükbe kerülhetnek, ahol a gyermek a családi diszfunkciót projektálja az oktatási/nevelési intézményben, viszont viselkedése, vagy a körülötte kialakuló helyzet még nem olyan kirívó, hogy feltétlen jelzéssel élne az észlelő.

Nehézségként jelentkezik a már kora kamaszkorban jelentkező szülő- gyermek, illetve gyermek-kortárs konfliktusok, mely miatt sérül a gyermekek kapcsolatrendszere, sok esetben torzul önértékelésük, amely gyakran önsértéshez vezet. Ezen jelenség szembetűnő már az óvodás, illetve kisiskolás korban, melynek hatékony kezelése a korai észleléssel és preventív eszközökkel történő beavatkozással valósítható meg.

A korai észlelést követően az oktatási nevelési intézményekben a Család- és Gyermejjóléti Központ óvodai - iskolai segítőinek együttműködése a Pedagógiai Szakszolgálat óvodai- iskolai pszichológusaival csoportfoglalkozás keretében valósul meg. A csoportfoglalkozások segítik a gyermekeket osztályközösségükbe való beilleszkedésében, felhívja a figyelmet a bullying okozta ártalmakra. A rendőrség gyermekvédelmi referensének bevonásával szervezett csoportfoglalkozások olyan deviáns, normaszegő magatartások következményeiről, illetve a bántalmazás formáiról nyújtanak információt, melyek hosszú távon hatással lehetnek az életükre.

Valamint biztosítják a gyermekek és igény szerint a szülők és a pedagógusok számára is az egyéni konzultáció lehetőségét.

Az óvodai- iskolai szociális segítők számos változatos játékot, élménypedagógiai módszereket használnak munkájuk során az intézményekben. A szakemberek tapasztalatai és személyük átvezetést jelenthet az újonnan tervezett játék központba.

AZ UKRÁN VÁLSÁG

Az Ukrajna területéről 2022 eleje óta Magyarországra menekülő családok segítségével a kerületi Család- és Gyermejkölési Központ is érintett volt. Jelenlegi eszközkészletünkkel csak részben tudunk reagálni a problémára, de szociális információnyújtásban és egyes szolgáltatásokban az Újpesten élő családok is részesülhetnek.

12. táblázat: Problématerületek

A 0-8 éves gyerekek helyzetének vizsgálata során a kerületben	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
A család működését zavaró és akadályozó okok közül a családok anyagi, család széteséséből, a nevelés, gondozás, törődés, szeretet hiányából adódó veszélyeztetettség megemelkedett.	Szabadidős programok szervezése, biztonságos, kulturált színterek működtetése. A hátrányos helyzetű gyermekekkel és családjukkal foglalkozó szakemberek továbbképzése a hátrányos helyzetű gyermekek nevelését, személyiségfejlesztését, illetve a szülők eredményes bevonását segítő ismeretek elsajátítása és a kompetenciák fejlesztése érdekében.
Egyre nagyobb az igény az önkormányzati bölcsődék iránt.	Gyermeklétszámhoz és a felmerülő igényekhez igazodó intézményhálózat működtetése.
A gyermekek szünidei elhelyezése sok család számára problémát okoz.	Szünidei programlehetőségek biztosítása. Táborok, Óriáshomokozó sport- és közösségi programok, napközis táborok.
Minél több segítséget igénylő család elérése.	A helyi szereplők stratégiai együttműködése.
Iskoláskorú gyermekek szabadidejének hasznos eltöltése.	Közösségfejlesztés, csoportfoglalkozások.
A szülői kompetenciák fejlesztése szükséges több területen is.	Szülői csoportok Szoftatásra, szülővé válásra felkészítő ismeretterjesztés Baba-mama klub Mesélő mamik Információ - és kommunikációs technológiai eszközök (a továbbiakban: IKT eszközök) használata

Szükséges sikeres iskolai megfelelés és beilleszkedés érdekében az óvodai nevelés során érzékelt egyéni elmaradások mindenki számára elérhető korrekciója.	Alapozó fejlesztő szolgáltatás elérhetővé tétele széles körben.
Hiányzó szakemberek egyes területeken pl: addiktológia, esetmenedzser.	

Annak érdekében, hogy a Család- és Gyermekjóléti Központ Újpesten minél több olyan gyermeket nevelő családot elérjen, ahol még időben és hatékonyan tudnak segítséget nyújtani, fejleszteni tervezik a jelzőrendszer tagjai közötti kommunikációt a jelzések és korai beavatkozások biztosítása érdekében. Ennek a célnak a megvalósításához a helyi szereplők stratégiai együttműködésére van szükség.

A PROJEKT KERETEI

A PRIMOKIZ MODELL: HÁLÓZATALAPÚ ÉS ÁTFOGÓ PROGRAMOK

A Primokiz modellben² a koragyermekkorai politikai felelőssége megoszlik az oktatási rendszer, az egészségügyi rendszer és a szociális szolgáltatások rendszere között, és ezek jelentik az átfogó, hálózatalapú kisgyermekkorai ellátás alappillért.

A Primokiz modell szerint a koragyermekkorai politikai feladata, hogy minden gyermek számára gyermek- és családbarát feltételeket biztosítson, miközben az egyes gyermekek védelméről is gondoskodik. Ennek megfelelően a modell a következő elemeket foglalja magába:

- általános (univerzális) prevenció: gyermek- és családbarát infrastruktúra biztosítása minden gyermek és család számára;
- célzott (szelektív) prevenció: meghatározott célcsoportoknak (gyerekek és családok) szóló programok és szolgáltatások; valamint
- javallott prevenció és intervenció: bizonyos sajátos szükségletű gyermekeknek és családoknak szóló programok és szolgáltatások.

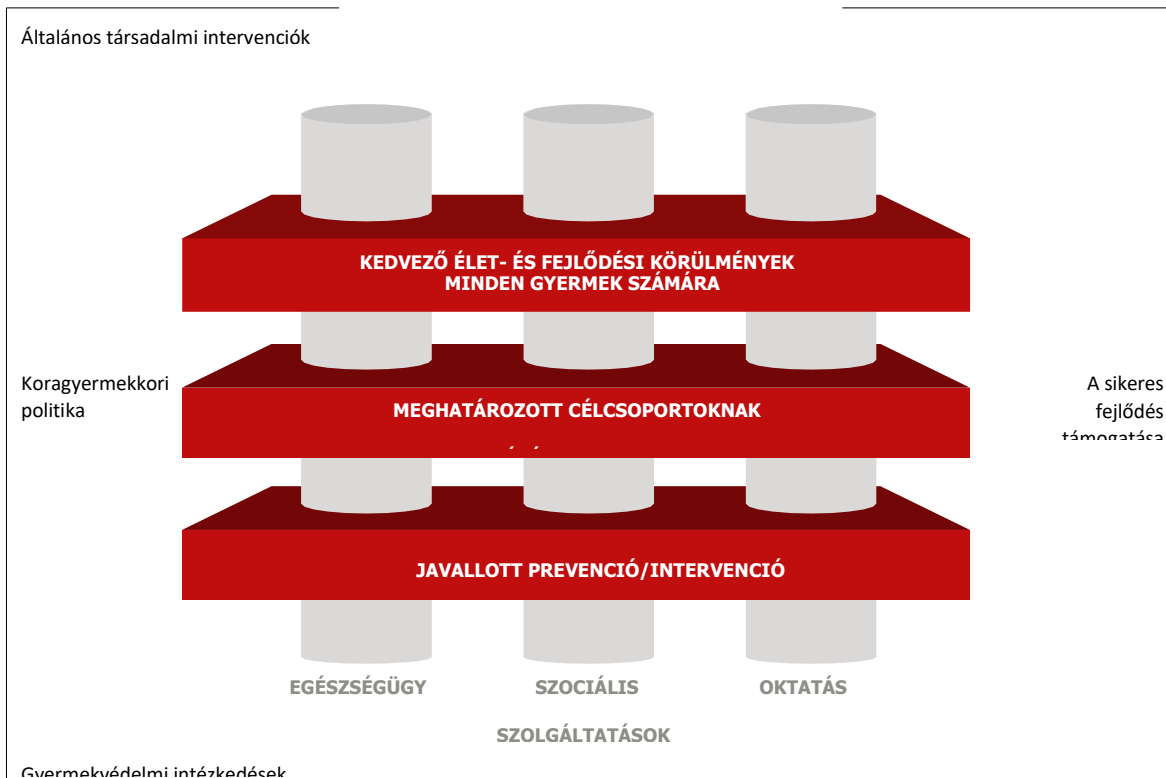
13. táblázat: A programok és szolgáltatások leírása

Gyermekeknek szóló programok	Alapozó terápia Szünidei szabadidős tevékenységek, táborok Eseti – ünnepekhez kapcsolódó gyermekrendezvények
Szülőknek és gyermekeknek szóló programok	Szülői csoportok Baba-mama klub

²Simoni, H. (2016). Primokiz modell, Jacobs Alapítvány.

Helyszínek a játékhöz és interakciókhoz	Játékközpont
Kisgyermekkorai neveléshez és gondozáshoz kapcsolódó programok	Szoptatásra, szülővé válásra felkészítő ismeretterjesztés

14. ábra: A Primokiz modell: A kisgyermekkorai nevelés és gondozás integrált modellje

© Jacobs Foundation 2012

A hatékony koragyermekkorai politika arra fókuszál, hogy a meglévő szükségletek kielégítése érdekében magas színvonalú koragyermekkorai nevelési és gondozási programokat és tevékenységeket kínáljon. A koragyermekkorai szakpolitika a várandósságtól és a születéstől az iskolába kerülésig tartó időszakot öleli fel.

Újpest Önkormányzatának Szociális Intézményének célja egy helyi kisgyermekkorai stratégia megalkotása, amelyet előkészítése után Újpest Önkormányzata döntéshozói elé terjeszthet.

A Család- és Gyermekjóléti Központ az utóbbi években erősítette együttműködését civil és más állami szereplőkkel. Az Otthon Segítünk Alapítvány önkénteseivel, a Kézenfogva Alapítvány fogyatékossgal élő családokat támogató szakembereivel, valamint az Újpesti Cigány

Nemzetiségi Önkormányzat munkatársaival. Az állami intézmények mellett a meglévő civil és nonprofit partnereik együttműködésére is építenek a stratégia megalkotása során.

A Játék Központ programelem által biztosított fejlesztési lehetőséggel a szabadidő hasznos eltöltését és a közösségfejlesztést strukturálnák. Egyeztetve az „Eötvös József” Cigány – Magyar Pedagógiai Társaság munkatársaival a Család- és Gyermekjóléti Központ a 0-7 éves, nem iskoláskorú gyermekekre és családokra koncentrálnak tervezve Játéktér megszervezését, gyermekek egyéni / csoportos fejlesztését, valamint a prenatális időszak vonatkozó szolgáltatásokat.

Iskoláskorú gyermekek vonatkozásában ezidáig ellátott pszichés tanácsadás mellett fejleszteni szeretnék csoport foglalkozásaink körét. Céljuk továbbá az Ukrajnából menekülő és újjepsten lakó családok a szolgáltatásokba való széleskörű bevonása.

AZ UKRÁN VÁLSÁG

Újpest Önkormányzata a kerületben lévő ukrán menekült családoknak lehetőséget biztosított az ingyenes étkeztetés igénybevételére, amely napi három étkeztetés biztosítását jelentette minden családtagnak.

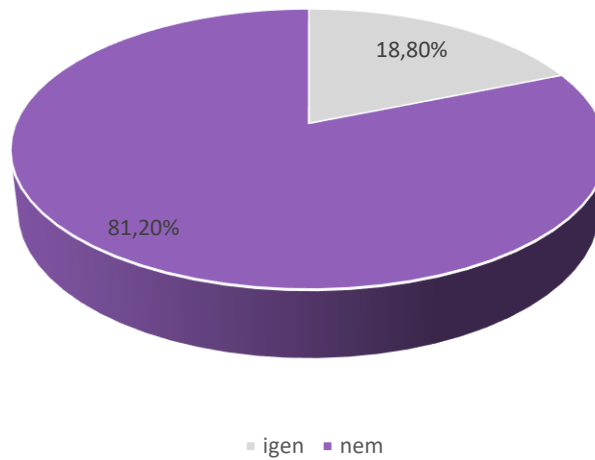
Budapest számos civil szervezete megmozdult az ukrán menekültek megsegítése érdekében, így többel felvéve a kapcsolatot a Család- és Gyermekjóléti Központ igyekezett olyan együttműködések kialakítani, amely által a családok még hatékonyabb megsegítésben részesülhettek. Elsősorban az anyagi erőforrásokat használták ki a szervezeteken keresztül a lakhatási költségek finanszírozásában.

A civil szervezetek mellett kerületünkben részt vettek magánvállalkozók is, akik a lakhatás megszervezésében saját erőforrásaikat felhasználva nyújtottak segítő kezet az Ukrajnából érkező családok számára. A kerületi összefogás keretén belül oktatási intézmény is ajánlott fel saját lakhatási lehetőséget annak érdekében, hogy egy több generációs ukrán család tudjon megszállni és új életet kezdeni.

A Család- és Gyermekjóléti Központ több menekült családdal állt kapcsolatban. A gondozási folyamatban elsősorban a családtagok helyi szocializációjára, szülők munkavállalására, gyermekek oktatásba való becsatlakoztatására, valamint a lelki megsegítésre és tárgyi adományok közvetítésére került a hangsúly.

A szakemberekkel készített interjúk is azt támasztják alá, hogy az ukrán válság kapcsán pár család jelent meg a látókörükben, s nekik leginkább információval tudtak segíteni. A kérdésről a szülői kérdőívben is szó esett.

15. ábra: Az Ukrajnából menekült családok ismertsége a kerületben

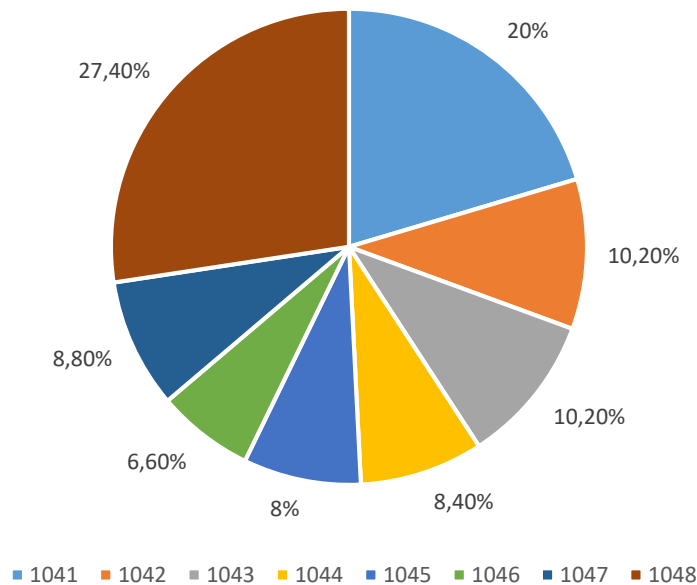
A válaszadók többsége nem ismer Ukrajnából érkezett és jelenleg is Újpesten lakó családot, azonban közel húsz százalékuk igen.

A kérdőívet kitöltők mintája

A Primokiz – Első a gyermek elnevezésű projektben 2023. október 1.-31. között felvett kérdőíves kutatásban összesen 226 fő vett részt, akik összesen 400 gyereket nevelnek. A kitöltők 50,4%-a a 36-45 éves korosztályba tartozik, 38,5%-uk 26-35 éves, 9,3%-uk 46-55 éves és mindössze 1,8%-uk 25 év alatti szülő. A kitöltők neme szerinti megoszlásban a kitöltők 90,3%-a nő. Családi állapot szerint 87,6%-uk él házasságban, 6,2% egyedülálló, 3,1% elvált és 2,7% élettársi kapcsolatban él. Végzettségüket tekintve 69,5% főiskolai vagy egyetemi végzettséggel, 15% érettségivel rendelkezik, 14,6% szakképzett.

A kerületen belül hasonló arányban vannak jelen a válaszadók, két kiugró körzettel: az 1041-es irányítószámot 20,4% képviseli, az 1048-as irányítószámot pedig 27,4%.

16. ábra: A válaszadók irányítószám szerinti prezentáltsága a mintában

A kitöltő családok 44,7%-a egy, 37,6%-a kettő, 14,6%-a három, 2,2 illetve 0,9%-a pedig négy, öt, illetve ötnél több gyermekkel rendelkezik. A háztartásokban élő gyerekek kor szerinti megoszlása a következő:

17. táblázat: A nevelt gyermekek száma és kora az egyes családokban

	Nincs a családban	1 gyerek	2 gyerek	3 vagy több gyerek
0-3 éves	112	90	13	2
3-6 éves	97	105	14	0
6-8 éves	148	55	4	0
8 évesnél idősebb	143	40	16	5

Jól látható, hogy a kérdőívet többnyire kisgyerekes háztartások töltötték ki, őket követik 6-8 éves, illetve idősebb gyereket nevelő háztartások. Ebből kiindulva feltételezhető, hogy az őket érintő problémák is a korai gyermekneveléshez, a gyermekekkel való intézményekhez fűződő kapcsolathoz, illetve a gyermekek fejlesztéséhez köthetők. Az sem meglepő, hogy a kitöltők között kevés a 25 év alatti, illetve a három vagy több gyermeket nevelő család, hiszen több évtizedes trend, hogy kitolódott az első gyermek vállalásának időpontja, illetve a vállalt gyerekszám csökkenése is jellemző tendencia.³

³ Spéder Zsolt: Termékenységi mintaváltás – a családalapítás átalakulásának demográfiai nyomvonalai Magyarországon; Szociológiai Szemle 2021/2. 4-29. oldal (online elérhető: [https://szociologia.hu/uploads/Szociologia_2021_02_belivek_EGYBE-4-29\(1\).pdf](https://szociologia.hu/uploads/Szociologia_2021_02_belivek_EGYBE-4-29(1).pdf); utolsó megnyitás dátuma: 2024.10.04.)

A HELYZETELEMZÉS MEGALKOTÁSA

A projektszervezet felállítására a Család- és Gyermekjóléti Központban került sor. Jelen esetben a facilitátor “külsős”, helyi tapasztalattal nem rendelkező szakember. A Család- és Gyermekjóléti Központ munkatársaival közösen a facilitátor felel a project végrehajtásáért. Mellettük a program megvalósítása során a **HACS** tagjai vesznek részt a munkában, ők egy-egy részfeladatért felelnek.

A projekt megvalósításának megkezdése előtt a projekt team megbeszélésen a szakemberek együttesen fektették le a szakmai alapokat, hozzájuk rendelve a mérföldköveket.

Abban egyetértés volt, hogy a megkezdéshez egy teljes körű HACS ülésre van szükség, melyen ismertetik a Primokiz módszert és a helyi projektet egyaránt. Ezt követően került sor “tematikus” HACS ülésekre, melyek során egy-egy szakmacsoporttal vitatták meg a helyi koragyermekkorai helyzetet.

- Pszichológusok, óvodai és iskolai szociális segítők
- Szociális munkások, családsegítők és esetmenedzserek
- Védőnők
- Civil szervezetek képviselői

Már ezen ülések alkalmával kezdtek körvonalazódni a helyi problémák, azonban a fentieket kiegészítették a szakemberekkel készített interjúkkal és a szülők körében lekérdezett kérdőívekkel.

A BEVONT SZAKEMBEREK

A helyi kisgyermekkorai stratégia megalkotásába bevonásra kerültek a gyermekek fejlődését támogató intézmények szakértői: védőnők, bölcsődei-, óvodai dolgozók, valamint iskolák munkatársai, a társadalmi kihívások és problémák megfelelő és átfogó detektálása érdekében.

A helyzetkép kialakítása során a tematikus szakértelemmel rendelkező civil és nonprofit szakemberek bevonására is sor került.

A helyi kisgyermekkorai helyzetelemzés és az arra alapozó stratégia megalkotása után Újpest Önkormányzata helyi döntéshozói számára kerül előterjesztésre a dokumentum, akik dönthetnek a stratégia módosításáról, pontosításáról és elfogadásáról.

BEVONÁSI ÉS RÉSZVÉTELI FOLYAMATOK

A szakemberek részvételének alapjait a HACS ülések jelentették.

A célcsoport – azaz a gyermekek – bevonására a projekt keretében megvalósított rendezvények keretében két alkalommal került sor összesen közel kettőszáz résztvevővel, melyeknek elsődleges célja a gyermekek és szüleik bevonása, másodlagos célja pedig a projekt keretében beszerzett eszközök és helyszín népszerűsítése volt.

A szülők tapasztalatainak megismerését szolgálta a szülők körében végzett kérdőíves kutatás és a **fókuszcsoport** is, melynek során más nézőpontból is ráláthattunk a kihívásokra és az ellátórendszer jellemzőire.

A KIPRÓBÁLÁS ÉS A KÍVÁNT HATÁS ELÉRÉSE ÉRDEKÉBEN A STRATÉGIA MEGALKOTÁSA SORÁN MEGVALÓSULT TEVÉKENYSÉGEK

Baba-mama klub

A szülői kompetencia érzésének erősítése, megfelelő információk biztosítása és gyakorlati minták bemutatása mentén prevenciós eszköz lehet a korábbi negatív családi minták ismétlődésével szemben, és megtartó erőként működhet a különböző kihívásokkal való megküzdés során. A gyermekvállalás mind anyagi, mind praktikus szervezési szempontból jelentősen növeli a családok terheit és ezzel a konfliktusok és a stressz kockázatát. A válásoknak, párkapcsolatok felbomlásának közel negyede a gyermek hat éves kora előtt következik be. Fontos tehát család- és gyermekvédelmi szempontból egyaránt a szülők célzott támogatása, edukálása, szülői szerepükben való kiegyensúlyozott és magabiztos működésének erősítése, kommunikációs eszköztárának és tudatosságának növelése.

A Baba-mama klub tematikus, beszélgetés indító előadás sorozat, interaktív formában, aktuális kérdésekben konkrét, mindenki számára hasznosítható válaszokkal, a csoport működésének kereteit, dinamikáját figyelembe véve. Nyílt csoport jellegű, ismeretterjesztő, rekreációs célú, azonban közösségépítő szerepe nem elhanyagolható. A foglalkozások során a szülők gyermekeikkel közösen vesznek részt. Fontos, hogy a megfelelő játékokkal felszerelt, biztonságos környezetben finoman irányítva tanítható meg, hogyan lehet egy kisgyermeket hatékonyan játékba vonni, hogyan érdemes értelmezni és kezelni a gyerekek között kialakuló konfliktusokat és az ezek mentén jelentkező frusztrációt. Mintát kaphatnak a családok a megfelelő játékok és tevékenységek megválasztásához, és a gyermekükkel való kommunikáció és az érzelemszabályozás támogatását segítő viselkedési módok elsajátításában.

Alapozó terápia

Óvodás gyerekek viselkedési vagy mozgásfejlődési eltérései, kisiskolások olvasás- és írás problémái, számolási nehézségei, megkésett vagy hibás beszédfejlődése, figyelemzavara mögött sok esetben idegrendszeri éretlenség tárható fel okként. Az időben való felismerés és a megfelelő korrekció az iskolában való sikeres működés szempontjából óriási jelentőséggel bír. Hátrányos helyzetű családokkal kapcsolatban különösen fontos a társadalmi, közösségi előítéletek csökkentése, egyéni és családi szinten való teljesítmények, sikerek megélése.

Az alapozó terápia ideggyógyászati ismereteken alapuló mozgásterápiás módszer. A módszer lényege az idegrendszeri érzés elősegítése szenzomotoros terápia útján. A terápia az emberi fejlődéstani mozgássorozatát veszi alapul. A foglalkozásokon nagy hangsúlyt kap ezen mozgások gyakorlása, megfelelő struktúrában és minőségben történő újrendezése. A munkát egyéni felmérés előzi meg, majd a csoportban a gyerekek nagy ismétlés számban, meghatározott sorrendben végzik a terápias feladatsort.

A terápia sikeressége érdekében a szülőkkel való folyamatos konzultáció, adott esetben támogató beszélgetés is indokolt.

Mesélő mamik

A mese szerepe a társas kapcsolatokban való eligazodásban, az életút kihívásaival való megküzdési módok bővítésében, a szókincs és gondolatiság gazdagításában, az érzelemszabályozásban és a pozitív élmények átélésében egyaránt kiemelkedő jelentőségű.

A kerületben dolgozó védőnők tapasztalatai sajnos egybe csengenek az országos tapasztalatokkal, miszerint egyre kevesebb teret kap a meseolvasás és -hallgatás, a gyerekek figyelmét a televízió, telefon, számítógép köti le.

Célkitűzésünk, hogy a szülők figyelmét felhívjuk a mesék és a meseolvasás jelentőségére, valamint segítsük őket a különböző életkorokban megfelelő mesék kiválasztásában, és a mesélés módjának elsajátításában. Erősítsük önbizalmukat és gazdagítsuk ötlettárukat, bátorítsuk őket arra, hogy a mese, mint a kapcsolódás eszköze, nem kizárólag könyvekhez kötött! Ötleteket és technikákat sajátíthatnak el a saját fantáziából való meséléssel kapcsolatban, ezzel is erősítve szülői kompetenciájukat és fejlesztve gyermekük igényeire való érzékenységüket.

Kisiskolás gyerekekkel való csoportfoglalkozás és szülőkonzultáció

A gyerekek életkori sajátosságai, kortárs csoportok hatása mentén szervezett támogató, fejlesztő foglalkozás. A gyerekek érzelmi tudatosságának, kommunikációs eszköztárának, kapcsolati mintáinak bővítését, toleranciájának és elfogadóképességének erősítését célzó foglalkozások, melyet a szülőkkel való konzultációval, valamint az iskolai szociális segítők iskolában végzett kiegészítő csoportmunkájával komplex módon támogatja a gyerekek beilleszkedését, kirekesztéssel, bullyinggal kapcsolatos kockázatok csökkentését, asszertív kommunikációs képességük fejlesztését, konfliktuskezelő és problémamegoldó képességük erősítését.

Jelenleg ügyfelei közé tartozó szülők és gyermekek pszichés tanácsadását, illetve a diszfunkcionális családok terápiáját tudja biztosítani a Család- és Gyermekjóléti Központ.

Játéktér

A Játéktér kialakítása lehetőséget ad a szülő és a gyermek közötti kommunikáció megteremtésére, szükség esetén beindítására, főként azokban az esetekben, ahol már az egyéni terápia és/vagy a családterápia lezárult. A családok számára biztonságos terepet adhat az utánkövetésre egy közösségi tér, ahol segítséggel és megfelelő játékokkal egy független helyszínen tölthetnek egymással időt. Ezzel az új szolgáltatással megerősítenék a szociális munka adta lehetőségeket.

A Család- és Gyermekjóléti Központ már meglévő ügyfelei szocializációjukat, tanult mintáikat figyelembe véve a családsegítők többször hívják fel a közös játékra, illetve egyáltalán arra a figyelmet, hogy gyermekeik számára alakítsanak ki teret a játékra otthonukban, viszont az okos eszközök megjelenésével már az 1-2 éves gyermekek kezébe is ilyen készüléket adnak, tovább ridegítve ezzel a szülő- gyermek kapcsolatot. A Játéktér egy edukációs folyamatnak is teret adhat azon ügyfelek számára, akiknek nincs belső motivációja az ilyen formában és keretek között megvalósuló kapcsolatra. Továbbá jelenlegi ügyfelek anyagi helyzete sem engedi meg, hogy a hasznos játékokat megvásárolják, ezért szintén hasznos a játékok kölcsönzése is.

A Család - és Gyermekjóléti Központ meglévő ügyfelei közül várhatóan száz családdal végezhető folyamatos segítő munka, miután a korábban is észlelt lemorzsolódás, illetve a tartós motiváció hiánya nehezíti a szociális munkások mindennapi munkavégzését is.

Az a nyitva álló helyiség, amely otthont adna ennek a térnek a kerületünk frekventáltabb övezetében helyezkedik el. A Játéktér, illetve az oda delegált szolgáltatások nyitni tudnának a kliensek új köre felé is, akiknek már a motivációjuk megvan és fejlődni szeretnének a családi életük és kapcsolataik terén is, ez várhatóan mintegy száz, százötven családot jelentene. Amennyiben magas színvonalú programokat tudnának megvalósítani, és ezáltal a szociálisan stabilabb helyzetben élő családokat is be tudnák vonni, akkor a közös élményeken keresztül a különböző társadalmi státuszú családok közötti előítéletek is csökkenni tudnának, ami pozitív hatással lehet az óvodai és iskolai integráció sikerességére is.

Iskolai sikerességet megalapozó szolgáltatás

Óvodai-iskolai szociális segítők által magvalósításra kerülő program a pályaeorientációs és önismereti csoportfoglalkozások általános iskolás tanulók számára. Magában foglalja az önismeret fejlesztését, az előttük nyitva álló pályák ismereteivel, illetve gyakorlati tapasztalatot szerezhettek a legújabb portálok és azok használata vonatkozásában, ami az iskolaválasztással kapcsolatban a rendelkezésükre áll. "Élő könyvtár" módszerrel kívánják a fiatalok érdeklődését felhívni a kevésbé ismert szakmák és az azokban való elhelyezkedés lehetőségeire. Interaktív előadások keretében érzékenyítik a gyerekeket osztályközösségekben két alkalmas foglalkozások keretében. Az elfogadás és az empátia növelése a cél társadalmi problémák, kisebbségek vonatkozásában, melyhez szorosan kapcsolódik kiterjesztett tartalommal a szülői edukáció is.

Antibullying saját fejlesztésű közösségfejlesztő, önsegítő játék gyermekcsoportok számára egy olyan, csak a mi kerületünkben elérhető program, melyet a saját ügyfelekkel folytatott szakmai munka során szerzett tapasztalatok révén alakít ki két az Újpest Önkormányzatának Szociális Intézménye alkalmazásában dolgozó szakember.

18. táblázat: A program keretében tervezett tevékenységek

Tevékenységek a Projekt keretében	
Tevékenység megnevezése	Ütemterv
HACS Ülősei	Kétheti gyakorisággal
Szoptatásra és szülésre felkészítő előadás	1 alkalmas, 2.5 órás interaktív előadás
Baba-mama klub	10 alkalom, heti 1x 60 perc
Alapozó terápia	heti két nap, napi két alkalom, heti 4x60 perc, időtartama 5 hónap
Mesélő mamik	rendszeres tevékenység, heti egy alkalom 1x90 perc, 5 hónap intervallumban
Kiskamasz csoport	kéthetente 1 alkalom, 1x60 perc, teljes program 6 alkalom, 2 szakember végzi

Egyszülős csoport	kéthetente 1 alkalom 1x60 perc, teljes program 6 alkalom 2 szakember végzi
Szakpszichológus által vezetett csoport	kéthetente 1 alkalom 1x60 perc, teljes program 8 alkalom
Életvezetési tanácsadás	havi 1 alkalom 1x60 perc, teljes program 5 alkalom 2 szakember vezetésével
Kommunikáció, marketing	szóróanyagok készítése, promóciós tevékenység, a szolgáltatások fotó-dokumentálása
Interjúk a szakemberekkel	12 beszélgetés
Fókuszcsoport a szülőkkel	Egy alkalommal
Szülői kérdőívek	2023 októberében folyamatosan
Gyermekrendezvények	Két alkalommal

A KORAGYERMEKKORI NEVELÉS ÉS GONDOZÁS ERŐFORRÁSAI: PROGRAMOK, SZOLGÁLTATÁSOK, INFRASTRUKTÚRA – AHOGYAN AZT A SZÜLŐK LÁTJÁK

FÓKUSZCSOPORT

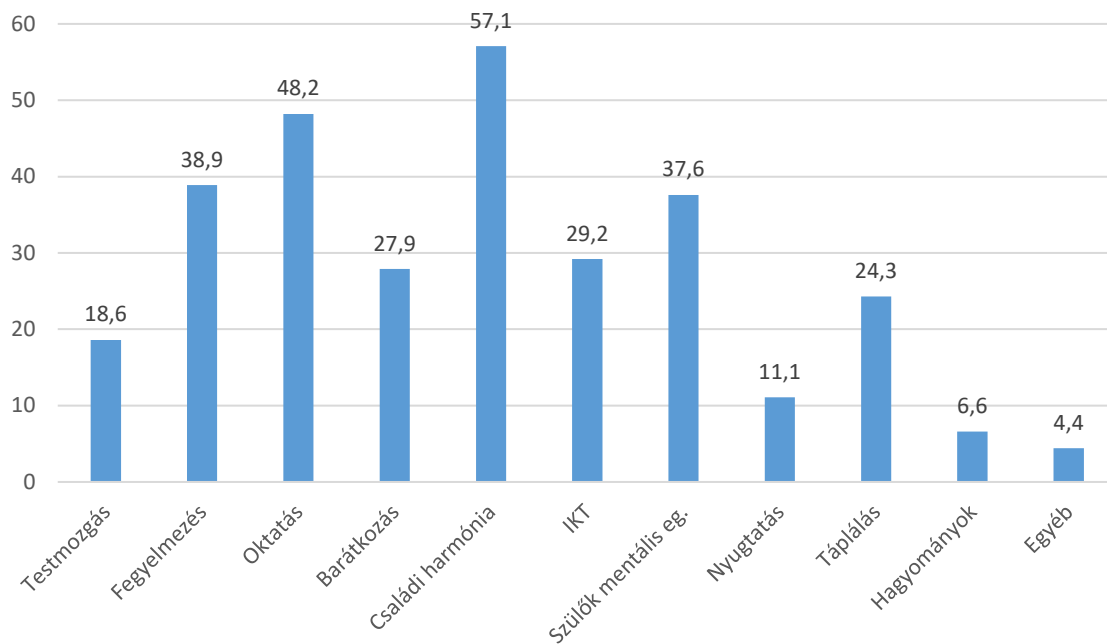
A csoportos interjú során a jelenlévők közül többen elmesélték azt, hogy különböző okokból óvoda váltásra kényszerültek, ennek hátterében egyes esetekben költözés állt, más esetben azonban a gyermekük nem érezte jól magát a közösségben. Néhány idézet a résztvevő szülőktől:

- *”A segítség az óvoda részéről jött, volt hogy nevelési tanácsot is kértem, mindig segítettek. A hozzáállásuk kiemelten jó volt, ”*
- *”Alapozó tornára is jártunk magánban, mert költségmentesen nem volt hely sehol. Kezdtünk egy helyen, nem láttam fejlődést ezért átmentünk egy másik helyre. ”*
- *”Mi is jártunk magánban alapozó tornára, az én nagy fiamnak kimaradt a kúszás s ez nagyon jól helyretette. ”*
- *”Logopédiai fejlesztést az oviban hol kapott, hol nem, hol volt szakember, hol nem. ”*
- *”Kellene hogy legyen mód arra, hogy segíteni tudjanak azoknak, akiknek nincs segítségük abban, hogy reggel és délután hozzá-vigyék a gyerekeket. Ez a 22-es csapdája, nem tud az ember mást tenni, beáll a sorba és hajt, elég vacak helyzet. ”*
- *”Életünk döntése volt, hogy átvittük egy másik oviba. ” “Ugyanarról az óvónőről beszélünk, az egyikünknek bejött, a másikunknak nem. ”*

KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS A SZÜLŐK KÖRÉBEN

A kérdőíves kutatás elsődleges célja az volt, hogy feltérképezze az Újpesten élő, gyermeket nevelő családok igényeit, lehetőségeit, illetve tapasztalatait a kerületben elérhető szolgáltatásokkal kapcsolatban. A kérdőívben megkérdeztük, hogy a családok mely területeket érzik a legnagyobb kihívásnak a gyermeknevelés során.

19. ábra: Kihívások a gyermeknevelésben

Legnagyobb arányban a válaszadók a családi/párkapcsolati harmóniát jelölték meg (57,1%), ezt követi a jó oktatás biztosítása (48,2%), a fegyelmezés kérdése (38,9%) és a szülők mentális egészsége (37,6%). Az elektronikus eszközök használata (29,2%), a gyermek társas kapcsolatainak pozitív alakulása (27,9%) és a helyes táplálás (24,3%) nagyjából azonos helyen helyezkednek el, ezek több esetben össze is függhetnek. Jóval kevesebben tekintik kihívásnak a megfelelő testmozgás biztosítását (18,6%), kisebb gyerekeknél a nyugtatást (11,1%), a legkevesebb esetben pedig a tradíciók átadását (6,6%), illetve az egyéb opciót jelölték meg (4,4%). Az egyéb opciók között a válaszadók többnyire a gyermek lelki fejlődéséhez, a családi harmóniához kapcsolódó dolgokat említették, úgymint a közös minőségi idő kialakítása, az anyagi biztonság megerősítése, a gyerekek talpraesettségének és önbizalmának megerősítése.

A kihívások sorrendje nem meglepő: különösen az elsőgyermekes szülők küzdenek az új szerepek integrálásával a megszokott életükbe (szülői, párkapcsolati, családi, munkavállalói szerepek), nincs még tapasztalatuk a megfelelő nevelési módszerekben, az új élethelyzet okozta sokkhatások (kimerültség, jövedelem csökkenése vagy kiesése, bizonytalanság, társas izoláció, párkapcsolati

problémák stb.) pedig nemcsak az aktuális helyzetre gyakorol negatív hatást, hanem a további gyermekek vállalásának esélyét is rontja.⁴

Ahhoz, hogy mélyebben megértsük az egyes kihívások hogyan érintik a családokat, összevetettük a megjelölt témákat azzal, milyen korú és hány gyermeket nevelnek a válaszadók.

A testmozgást, mint kihívást a 0-3 évesek közül egy gyermeket nevelők 36,8%-a jelölte meg, a két ilyen korú gyermeket nevelők közül már csak 7,9%. 3-6 éves gyermekek közül egyet nevelők 48,7%-a, kettőt nevelők 2,6%-a, a 6-8 éves gyermekek közül egyet nevelők 35,9%, két ilyen korút nevelők közül 10,5% jelölte meg ezt a lehetőséget mint kihívást.

A fegyelmezést, mint kihívást a 0-3 évesek közül egy gyermeket nevelő családok 41,7%-a, a két ilyen korú gyermeket nevelők 8,3%-a; 3-6 éves gyermekek közül egyet nevelők 58,3%-a, kettőt nevelők 8,3%-a, 6-8 éves gyermekek közül egyet nevelők 30%-a, míg a 8 évesnél idősebb gyerekekből egyet nevelők 19,2%-a jelölte meg, hogy ez a terület foglalkoztatja.

A megfelelő oktatás biztosítása a 0-3 éves gyerekek közül egyet nevelő családok 41,9%-át foglalkoztatja, a két ilyen korú gyereket nevelők viszont csak 2,9%-át. 3-6 éves gyermekek közül egyet nevelők 45,7%-a, kettőt nevelőknél 8,6%-a, 6-8 éves gyerekekből egyet nevelők 21,8%-a, kettőt nevelők 1%-a, míg a 8 év felettiak közül egyet nevelők 23%-a jelezte, hogy ez kihívást jelent számukra.

A közösségi kapcsolatok, barátkozás kérdése a 0-3 éves gyermekek közül egyet nevelők 41,9%-át, a kettőt nevelők 5%-át, a 3-6 éves gyermekek közül egyet nevelők 30,5%-át, kettőt nevelők 8,5%-át foglalkoztatja. A 6-8 éves gyermekek közül egyet nevelők 23,7%-át, a kettőt nevelők 3,4%-át érinti a kérdés, a 8 évesnél idősebbeket nevelő családok közül ott, ahol egy ilyen korú gyermek van 19% jelölte meg a lehetőséget, a két ilyen korú gyereket nevelőknél 15,5%.

A családi harmónia biztosítása a 0-3 éves gyermekek közül egyet nevelők 38,2%-át, kettőt nevelők 8,1%-át, a 3-6 éves gyermekek közül egyet nevelők 50,4%-át, kettőt nevelők 6,5%-át, a 6-8 éves gyermekek közül egyet nevelők 26,9%-át, kettőt nevelők 2,5%-át, a 8 évesnél idősebbek közül egyet nevelők 17,9%-át, a kettőt nevelők 8,5%-át foglalkoztatja a kérdés.

Az infokommunikációs eszközök használata a 0-3 éves korú gyermekek közül egyet nevelők 38,5%-át, a kettőt nevelők 8,1%-át, a 3-6 éves gyermekek közül egyet nevelők 47,6%-át, kettőt nevelők 6,5%-át, a 6-8 éves gyermekek közül egyet nevelők 26,9%-át, a kettőt nevelők mindössze 2,5%-át, illetve a 8 év feletti gyermekek közül egyet nevelők 8,5%-át érinti, mint kihívás. Ez arra enged következtetni, hogy a szülőket elsősorban az foglalkoztatja, mikor adjanak a gyerek kezébe ilyen eszközt, nem pedig az, hogy tudják ezeket majd használni a gyerekek. A tudatos eszközhasználat fontosságának kiemelése ugyanakkor a később esetlegesen fellépő közösségi

⁴ Margolis, R., Myrskylä, M. Parental Well-being Surrounding First Birth as a Determinant of Further Parity Progression. *Demography* 52, 1147–1166 (2015) <https://link.springer.com/article/10.1007/s13524-015-0413-2>

diszfunkciók (elmagányosodás, online zaklatás) kezelése mellett a közösségi-társadalmi aktivitás növelése érdekében is fontos lenne.

Az ifjúsági szervezetek vezetőivel végzett interjúk lekérdezések kimutatták, hogy bár ők maguk is előszeretettel használják a közösségi médiát a célcsoportjaik elérésére és toborzásra, a közösségi cselekvés az offline térből online térbe való áthelyeződése miatt számos problémát is felvet a közösségek életben maradásának szempontjából. *„Azok, akik negatívumként értékelték az infokommunikációs eszközöket, leginkább azt emelték ki, hogy ezek az eszközök nem a valóságot tükrözik, elidegenítenek, személytelenné és felszínessé teszik a kommunikációt, gyengítik a személyközi kapcsolatokat, ezek mind konfliktusokhoz vezetnek. Azt is kiemelték, hogy az infokommunikációs eszközök megosztják a figyelmet, elvonják az érdemi munkától, sőt, konkurenciaként jelennek meg a programokkal szemben. Mivel a fiatalok nem tudatosan használják ezeket az eszközöket, ezért nem szűrik az információkat, illetve nem tudják átültetni az online kezdeményezéseket a gyakorlatba. Mások szerint az instant élményszerzés is problémát okoz, emiatt nem mozdulnak ki, illetve a személyiség fejlődésére is gátló hatást gyakorol, bizalmatlanná teszi a fiatalokat.”⁵*

A szülők mentális egészsége a 0-3 éves gyermekek közül egyet nevelők 46,9%-a, kettőt nevelők 6,2%-a, a 3-6 éves gyermekek közül egyet nevelők 43,6%-a, kettőt nevelők 6,4%, a 6-8 éves gyermekek közül egyet nevelők 24%-a, kettőt nevelők 4%-a, a 8 évesnél idősebbek közül egyet nevelők 20,3%-a, a kettőt nevelők 2,7%-a számára jelent kihívást.

A gyerek nyugtatása a 0-3 éves gyermekek közül egyet nevelők 36%-a, kettőt nevelők 16%-a számára, a 3-6 éves gyermekek közül egyet nevelők 54,2%-a, kettőt nevelők 8,3%-a, a 6-8 éves gyermekek közül egyet nevelők 25%-a, kettőt nevelők 4,2%-a, a 8 évesnél egy idősebb gyermeket nevelők 28%-a jelezte a kihívást, amely összefügghet a gyermek fejlődési szakaszaival járó kihívások, szorongások kialakulásával és kezelésével is.

A táplálást a 0-3 éves gyermekek közül egyet nevelők 42%-a, kettőt nevelők 8%-a számára, a 3-6 éves gyermekek közül egyet nevelők 51%-a, kettőt nevelők 5,9%-a, 6-8 éves gyermekek közül egyet nevelők 30,2%-a, kettőt nevelők 2,3%-a, 8 évesnél idősebbekből egyet nevelők 11,4%-a, kettőt nevelők 6,8%-a jelezte felmerülő kihívásnak.

A tradíciók átadását összességében kevesen jelölték, de ott, ahol igen, a 0-3 éves gyermekek közül egyet nevelők 46,7%-a, kettőt nevelők 6,7%-a, a 3-6 éves gyermekek közül egyet nevelők 60%-a, a 6-8 éves gyermekek közül egyet nevelők 26,7%-a, a 8 évesnél idősebbek közül egyet nevelők 21,4%-a, kettőt nevelők 14,3%-a jelezte, hogy számukra ez fontos terület, amely kihívásokat jelez.

Következő kérdésünk az volt, van-e összefüggés a szülők kora, iskolai végzettsége, illetve az őket érő kihívások között?

⁵ Frekvencia Egyesület-Tépe Jövője Egyesület: Összehasonlító tanulmány. EFOP-5.2.2-17-2017-00040 kutatási kézirat, 20. old.

A testmozgást 42 válaszadó jelölte összesen, de akik jelölték, 52,4%-ban 36-45 évesek, őket követik 31%-kal a 26-35 évesek, 16,7-tel pedig a 46-55 éves szülők. Nemi megoszlásban a jelölők aránya 88,1% nő. Végzettség alapján az ezt megjelölők 14,3%-a szakképzett, 76,2% diplomás. Lakhely alapján a jelölők 38,1%-a 1048-ból (ez 16 válaszadót jelent), 14,3% -a az 1042 és 1047 körzetből érkezett.

A fegyelmézést 88 fő jelezte kihívásnak, ebből 55,7% 36-45 éves, 38,6% a 26-35 éves korosztály. Közülük 95,5% nő válaszadó, ez szignifikáns adat, de kicsi az elemszám ahhoz, hogy általános következtetéseket vonhassunk le. Családi állapot alapján 81,8% házas és 10,2% egyedülálló. Végzettség alapján 64,8% a felsőfokú végzettségűek aránya, szakképzés 18,2%, középiskola 15,9%.

A jó oktatást 109 fő jelölte, közülük 49,5% 36-45 éves, 39,4% 26-35 éves, 93,6% nő. Családi állapotuk szerint 88,1% házas, amely szignifikáns összefüggést feltételez a családi állapot és a minőségi oktatás preferálása között. Végzettségük szerint 68,8% diplomás, 16,5 középiskolai végzettséggel rendelkezik, 14,7% szakképzett. Lakhely szerint 25,7% a 1048, 22,9% a 1041 irányítószám alatt él.

A közösség fontosságát 63 fő jelölte, ebből 46% 36-45 éves, 41,3% 26-35 és 11,1% 46-55 éves, 87,3% nő. 92,1% házas, 69,8% diplomás. Lakhelyük szerint 19% az 1041 és 1048, 14,3% pedig a 1047 irányítószámon lakik.

A családi harmónia 129 fő számára fontos, ebből 45,7% 36-45, 41,9% 26-35 éves, 86,8%-uk nő, ez szintén szignifikáns összefüggést mutat, ugyanis 86,8% házas, 69,8% diplomás, 14-14,7% érettségivel és szakmával rendelkezik. Lakhely alapján 31,8% az 1048, 18,6% az 1041 körzet lakója.

A különböző infokommunikációs eszközök használatát életkor alapján 44,4%-ban a 36-45, 42,5%-ban a 26-35 éves korosztály jelölte meg, amely szintén szignifikáns adat, igaz, hogy kicsi elemszámmal. Végzettségüket tekintve 72,7% felsőfokú végzettséggel, 16,7% érettségivel rendelkezik. Lakhelyük szerint 30,3%-a 1048, 28,8% pedig a 1041 körzetben él.

A szülők mentális egészségét megjelölők 48,2%-a 36-45, 40%-a 26-35 éves, 64,7%-ban felsőfokú végzettséggel rendelkeznek. Lakhely szerint 35,3% a 1048 körzetből, a legkisebb 4,7%-ot adó 1043 körzeten kívül mindenki 10% között mozog a többi irányítószámról érkező válaszok között.

A gyerek nyugtatását jelölők 56%-a 36-45, 32%-a 26-35 éves, 76%-uk felsőfokú végzettséggel, 16%-uk szakképzettséggel rendelkezik. Lakóhelyek szerint itt is viszonylag egyenlő mértékben oszlanak meg a válaszok.

A táplálást, mint kihívást 55 fő jelölte meg, közülük 43,6% 26-35 és 36-45 éves, 91% nő és 87,3% házas. 63,6% rendelkezik felsőfokú végzettséggel, 20% szakképzésben végzett, 14,5% érettségivel rendelkezik. A legtöbb ilyen válaszadót adó körzetek itt is 21,8%-ban a 1048, 20% -ban a 1041.

A tradíciók átadását mindössze 15 fő jelölte meg kihívásként, aki igen, azok 60%-a 36-45 éves, 86,7% nő, 80% házas, 60%-uk diplomás, 26,7% érettségivel rendelkezik. A két legtöbb válaszadót adó körzet 26,7%-kal a 1041 és 1043.

Itt kell megjegyeznünk ugyanakkor, hogy ezekből a számokból nem tudunk pontos következtetéseket levonni. A minta nem reprezentatív, túlsúlyban vannak a kitöltők között a 25-45 éves, felsőfokú végzettséggel rendelkező nők, amely torzítja a kapott adatok értékelését. A kapott számok alapján két feltételezésünk lehet: a szülőkre jellemző, hogy az adott korosztályban egy gyermeket nevelők sokkal jobban tudnak koncentrálni az adott gyermek igényeire, jobban aggódnak a jóllétükért, mint ott, ahol több egykorú gyermek van; ugyanakkor az is leszűrhető, hogy az egyes korosztályokon belül ritka, hogy két hasonló korú gyermek legyen, a családokon belül nagyobbak a korkülönbségek.

Érdekesség továbbá, hogy az egyéb válaszok között nem merült fel a gyermekek fejlődéséhez szükséges fizikai környezet kialakítása, mint kihívás; a kérdőív nem kérdezett rá a családok anyagi helyzetére, így nem tudjuk pontosan, mely rétegek közül kerültek ki a válaszadók, de a lakhely, az iskolai végzettség, illetve az alapján, hogy kevesen vannak összekötetésben a családsegítőkkal és nevelési tanácsadókkal, feltételezhető, hogy a kitöltők jelentős része a napi életvezetésükhöz megfelelő anyagi körülmények között él és kielégítő informális szociális hálóval rendelkezik. Mindettől függetlenül az nem derült ki a kérdőívből, hogy ezek a családok a szabadidejük szervezésekor mennyire veszik figyelembe a gyerekek ingergazdag környezetének, ezzel együtt korai fejlesztésének szempontjait.⁶

Megkérdeztük azt is, milyen segítséget vesznek igénybe az egyes háztartások a gyereknevelés során. A minta 81%-a támaszkodik családtagok és rokonok, 28,8%-a barátok és más ismerősök segítségére. 14,2% veszi igénybe kisgyermekgondozó, 35,8% óvodapedagógus, 19% pedagógus, 5,3% nevelési tanácsadó, 1,3% családsegítő és 9,7% valamilyen egyéb szolgáltató segítségét. Kérdésünk itt az volt, van-e összefüggés a családban nevelt gyerekek kora, illetve az igénybe vett segítség között.

A 0-3 éves gyermekeket nevelők 35%-a kér családi segítséget akkor, ha egy ilyen korú gyermeket nevel, kettő esetében ez a szám drasztikusan visszaesik. 3-6 éveseknél hasonló a tendencia, 46,1% kér családi segítséget egy, és csak 6,2% két ilyen korú gyermek segítségével. 6-8 évesek esetében 26,3% kér családtag vagy rokon segítségét egy gyereknél, kettőnél már csak 1,2%. A 8 évesnél idősebb gyerekeknél már csak 16,9% vesz igénybe családi segítséget.

Barátok segítségét 0-3 éves gyerekek esetében 48,4% kéri egy gyermeknél, kettőnél 4,7%. Egy 3-6 éves gyermeknél 35,9%, kettőnél 4,7%, 6-8 éves gyermeknél egy főnél 28,1%, kettőnél 1,6%, 8 éves felett egy gyermeknél 14,8%, kettőnél 9,8% kér segítséget.

⁶ Ezek fontosságáról az iskolakezdési hátrányok leküzdésében bővebben itt: Balázs István (szerk.): A koragyermekkori fejlődés természete – fejlődési lépések és kihívások Biztos Kezdet Kötetek II., Budapest, 2011. http://gyerekesely.maltai.hu/upload/file/Biztos_Kezdet_Kotet_II_belivek.pdf 62-63.old.

Jóval kevesebben kérik kisgyermekgondozó segítségét, 185 fő a nemet, 32 fő pedig az igent jelölte meg. Közülük 65,6% egy 0-3 éves gyermek esetében kér segítséget, míg 15,6%-ra esik vissza az százalék, ha két ilyen korú gyerek van a családban. 3-6 éves gyermek esetében egynél 38,7%, kettőnél már csak 9,7%, 6-8 évesnél egy gyermek esetén 10%, kettőnél 3,3%. 8 éves kor felett egy gyereknel 25% (ez összesen 8 főt jelent), több gyereknel egyáltalán nem jellemző.

Óvodapedagógusi segítséget 139 fő nem, míg 78 fő igénybe vesz, ebből 37,2% egy 0-3 éves gyermeket nevel, 7,7% kettőt, 3-6 éveseknél egy gyermek esetén 72,2%, kettőnél 16,5%. Itt szignifikáns összefüggést találtunk. 6-8 évesnél egy gyermeknél 20,8%, kettőnél 1,4%, 8 éves felett 21% kér ilyen jellegű segítséget, azaz az első gyermeket szülő még inkább támaszkodnak erre a segítségre mint azok, akik már tapasztaltabbak.

Pedagógus segítségét a megkérdezett 0-3 éves gyermeket nevelő szülők 14,3%-a vesz igénybe, 3-6 éveseknél 31,7% (mindkét esetben egy ilyen korú gyerek van a családban), 6-8 évesek esetében egy gyermeknél 55%, kettőnél 5% kér segítséget. 8 éves kor felett egy gyereknel 45,2%, kettőnél 16,7% kér segítséget, ez szintén szignifikáns adat, tehát itt is jelen van, hogy az egy gyermeket szülő még igénybe veszik az intézményrendszer szolgáltatásait, az elérhető segítséget (amely a kor előrehaladtával szereplőiben változik), több gyereknel ez már nem jellemző.

Nevelési tanácsadó segítségét összesen 10 ember veszi igénybe, így az elemszám túl kicsi ahhoz, hogy ténylegesen szignifikáns összefüggéseket tudjunk feltárni (statisztikailag ebben a kategóriában minden esetben szignifikáns összefüggés mutatkozik), ugyanakkor itt fordított tendencia érvényesül: 0-3 évesek esetében nem csökken az igénybevétel száma a gyerekszám növekedésénél 3-6 évesek esetében minél több a gyerek, annál inkább kérik a segítséget, 6-8 éveseknél ez a jelenség még fennáll, de 8 éves kor felett már az jellemző, hogy két ilyen korú gyereknel ismét csökken az igénybevétel nagysága.

A családsegítő segítségét mindössze két család veszi igénybe, így ebből nem tudunk következtetéseket levonni, de itt is érvényes, hogy jellemzően többgyerekes családokról van szó.

Egyéb segítséget 20 háztartás vesz igénybe, ebből az egy 0-3 éves gyermeket nevelő háztartásban 45% kér segítséget, a 3-6 éves egy gyermeket nevelő családok 57,9%-a, az egy 6-8 éves gyermeket nevelő háztartások 20%-a, valamint 8 éves kor felett 1 fő igényel segítséget egy gyermek mellett.

Összefüggést kerestünk a válaszadók demográfiai adatai (életkor, családi állapot, végzettség és lakhely), illetve az igénybe vett segítségek típusának összehasonlításában. Jellemző, hogy családi segítséget a 25 év alattiak szinte egyáltalán nem (2,2%), a 46-55 évesek pedig elenyésző mértékben vesznek igénybe (7,7%).

Családi állapotukat tekintve itt is túlnyomó részben vannak a házasságban és diplomások, de ez a minta sajátossága is, értékelhető összefüggés itt nem található. Lakhelyüket tekintve itt az 1048-as körzet van túlsúlyban (28,4%) és a 1041 (18,6%) irányítószám alól érkezett nagyobb arányban kitöltött kérdőív.

Az összefüggések és arányok a többi esetben sem változnak lényegesen, ugyanakkor érdekes megjegyezni, hogy míg a 25 év alattiak a családot csak 2,2%-ban veszik igénybe, mint segítséget, addig a barátaikhoz már 4,6% fordul. Ez a szám még mindig alacsony, de mutatja, hogy a kortárs csoportban ők jobban bíznak, mint az idősebb korosztályok.

A 25 év alattiak a kisgyermekgondozóhoz is inkább fordulnak, mint ismerősökhöz (6,3%), de más segítséget egyáltalán nem vesznek igénybe. Meg kell ismételnünk ugyanakkor, hogy ebben a csoportban különösen alacsony a kitöltők száma, így nem lehet általánosításokat tenni a csoport tulajdonságait illetően.

Megkérdeztük azt is, milyen témák foglalkoztatják a szülőket leginkább a gyermeknevelés kapcsán. A gyermek testi fejlődését 73,9% jelölte, a lelki fejlődéssel kapcsolatos kérdéseket 85,4%, a gyermek társas kapcsolatait 48,2%, a család működését 38,9%, a felnőtt párkapcsolat működését a gyereknevelés során 36,7%, míg a társadalmi intézmények gyerekre gyakorolt hatásait 38,7% jelölte.

Feltételeztük, hogy a gyerekek kora, illetve száma hatást gyakorolhat a szülőket érintő témákra (pl. az intézményi hatással nem feltétlenül foglalkoznak, amíg a gyerek nem kerül óvodába vagy iskolába), így megvizsgáltuk, van-e összefüggés ezen adatok között.

Ott, ahol 0-3 éves gyerek van a családban, az egészséges testi vagy idegrendszeri fejlődés 160 főt érdekel, közülük 40% egy ilyen korú gyermeket nevel, 6,3% kettőt. 3-6 évesek esetében 159 fő jelölte a témát, közülük 79 fő nevel egy ilyen korú gyermeket (49,7%). 6-8 éves gyermekek esetében 21% nevel egy ilyen korú gyermeket, 8 éves kor felett pedig a családok 19,6%-a jelezte, hogy ez a téma fontos számára.

A gyermek lelki fejlődésének fontosságát tekintve az 1 fő 0-3 évest nevelők 39,1%-a érdeklődik a téma iránt, a 3-6 évesek közül egyet nevelők 48,4%-a, a 6-8 évesek közül egy főt nevelők 26,9%-a, míg a 8 évesnél idősebbet nevelők megközelítőleg 28%-a jelezte, hogy fontos számára a téma. Itt feltételezhető, hogy a többség számára fontos a megfelelő kötődés kialakítása, de a lelki fejlődés fontossága a közösségbe kerüléssel együtt kerül előtérbe, itt jönnek elő az első komolyabb társas konfliktusok és megjelenhet az óvodai kortárs bántalmazás jelensége is.

A gyermek társas kapcsolatainak alakulása a 0-3 éveseket nevelők között a minta kevesebb, mint felét foglalkoztatja, akiket igen, ott 36% egy ilyen korú gyermeket nevel. 3-6 évesek esetében ott, ahol egy ilyen korú gyerek van, 53,5%-ot foglalkoztatja a kérdés, 6-8 évesek esetében ez a szám visszaesik 30,6%-ra az egy ilyen korú gyermeket nevelők körében, ráadásul itt szignifikáns összefüggésről beszélünk, míg 8 éves kor felettiak esetében a téma iránt érdeklődők negyede nevel ilyen korú gyereket. Ez szintén azt jelzi, hogy az első gyermek fejlődését sokkal nagyobb aggodalommal kísérik a szülők, mint a második vagy harmadik gyermeket, a kor előrehaladtával pedig ez az aggodalom részben csökken az egyke gyerekeknél is.

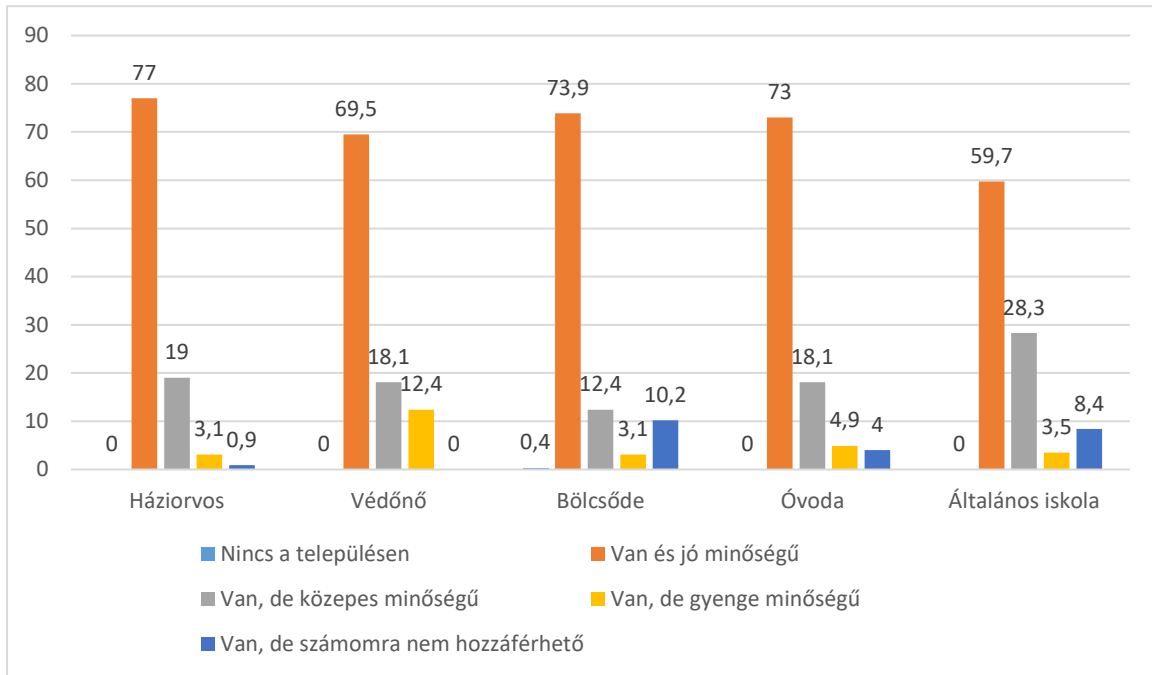
A családi dinamika alakulása 83 válaszadót érdekelt a mintában, közülük 39,8% nevel egy 0-3 éves korú gyermeket, 47,6% egy 3-6 éves gyermeket, 26,7% egy 6-8 éves gyermeket és a mintában a téma iránt érdeklődők 23,4%-ban van 8 évesnél idősebb gyerek a családban.

A felnőtt kapcsolatok működése a gyermek nevelése során szintén kisebb csoportot érdekel, itt 78 fő jelezte, hogy foglalkoztatja a kérdés. Közülük 50% jelezte, hogy van egy fő 0-3 éves korú gyermek a családban, 49,4%, hogy egy fő 3-6 évest nevelnek, 22,2%, hogy egy fő 6-8 éves és 22,7%, hogy egy 8 évesnél idősebb gyermek van a családban.

Az intézményi hatások 82 főt foglalkoztatnak, a 0-3 éveseket nevelők 47,5% jelölte meg ezt a témát, a 3-6 éveseket nevelők 58,5%-a, a 6-8 éveseket nevelők 28,7%-a, illetve a 8 évesnél idősebbeket nevelők 28,2%-a jelezte, hogy foglalkoztatja a kérdés. Itt szintén feltételezhető, hogy az óvodából iskolába lépésnél kerül elő ez a téma leginkább, iskolába lépésnél már kevésbé fontos (ugyanakkor egy későbbi kutatásban érdemes lehet megnézni, megugrik-e ez a szám a középiskolai felvételik előtti időszakban is).

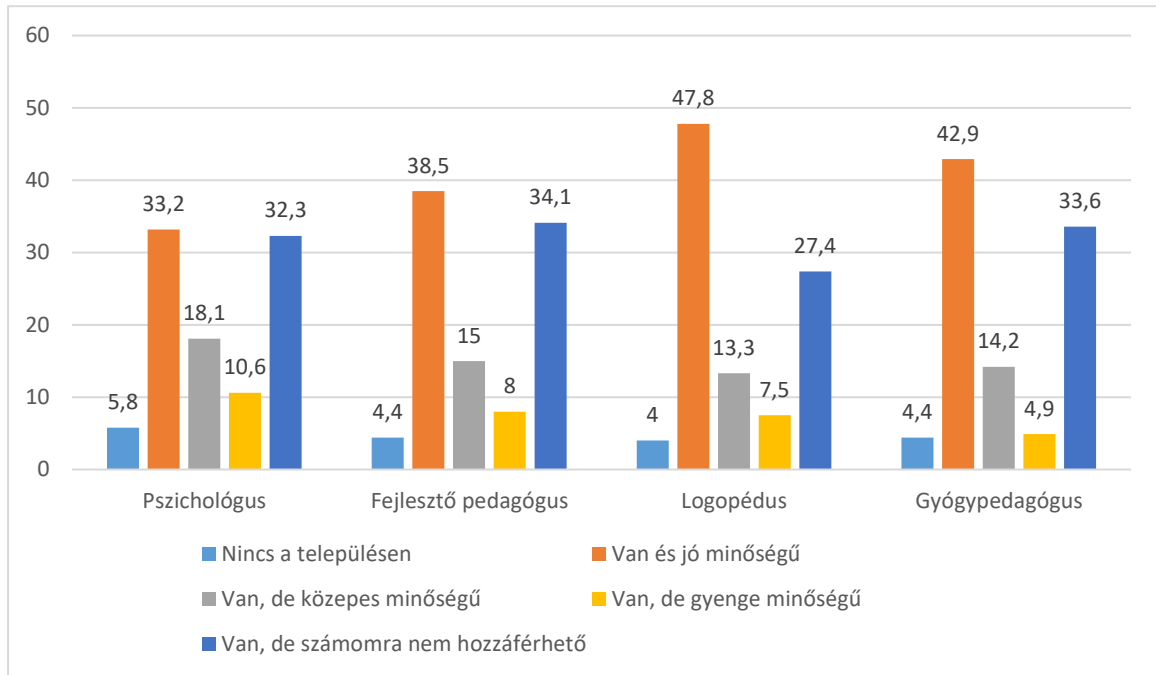
Megkérdeztük azt is, mennyire elégedettek a gyermeket nevelők a kerületükben található, ingyenesen elérhető szolgáltatásokkal. Itt 17 különböző szolgáltatást vizsgáltunk és megkértük a válaszadókat, hogy egy 5-fokú fordított Likert-skálán értékeljék az általuk elérhető szolgáltatásokat.

20. ábra: A kerületben található egyes szolgáltatások értékelése (1.)

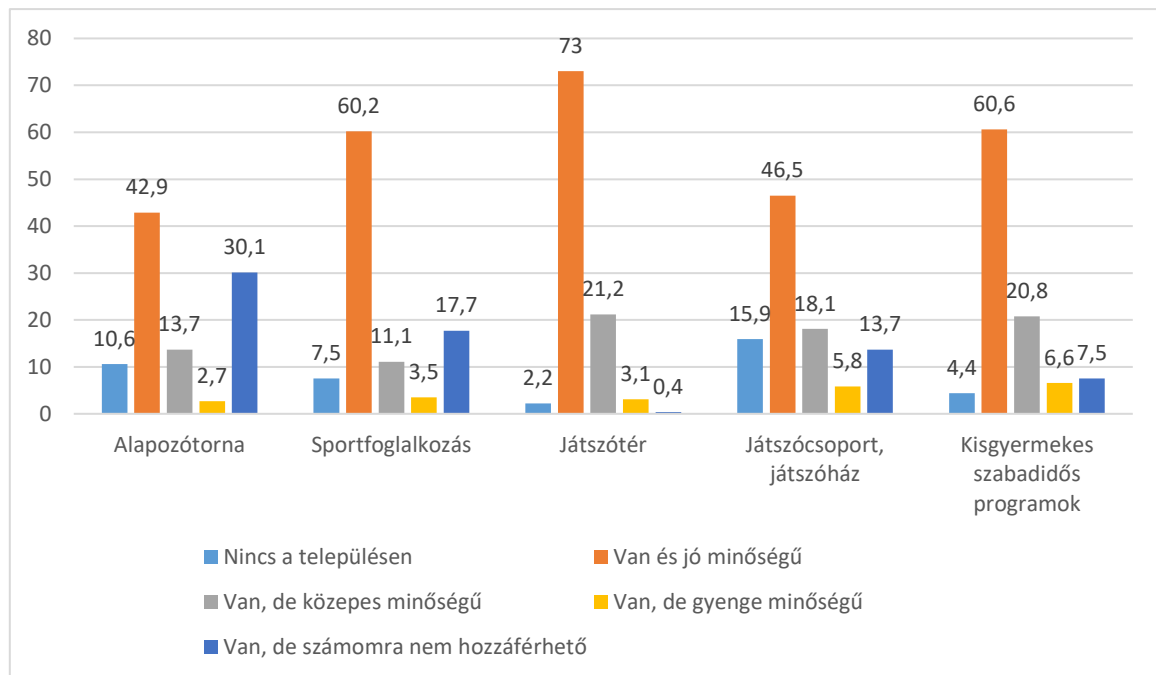
Az alapvető intézményekkel kapcsolatban nem érkezett olyan visszajelzés, hogy ne lenne elérhető a kerületben, olyan viszont igen, hogy a válaszadó számára a szolgáltatás nem hozzáférhető. Bölcsődék esetében ez valószínűleg a bejelentett munkaviszony hiányára vezethető vissza, óvodák és iskolák esetében lehetséges, hogy a gyermeket speciális igényei miatt nem tudták fogadni az intézményben vagy közlekedés szempontjából praktikusabb egy másik kerületbe átvinni a gyermeket (ez a praktikum lehet a szülő munkahelyéhez való közelség is, de erre a kérdőív nem kérdezett rá külön).

21. ábra: A kerületben található egyes szolgáltatások értékelése (2.)

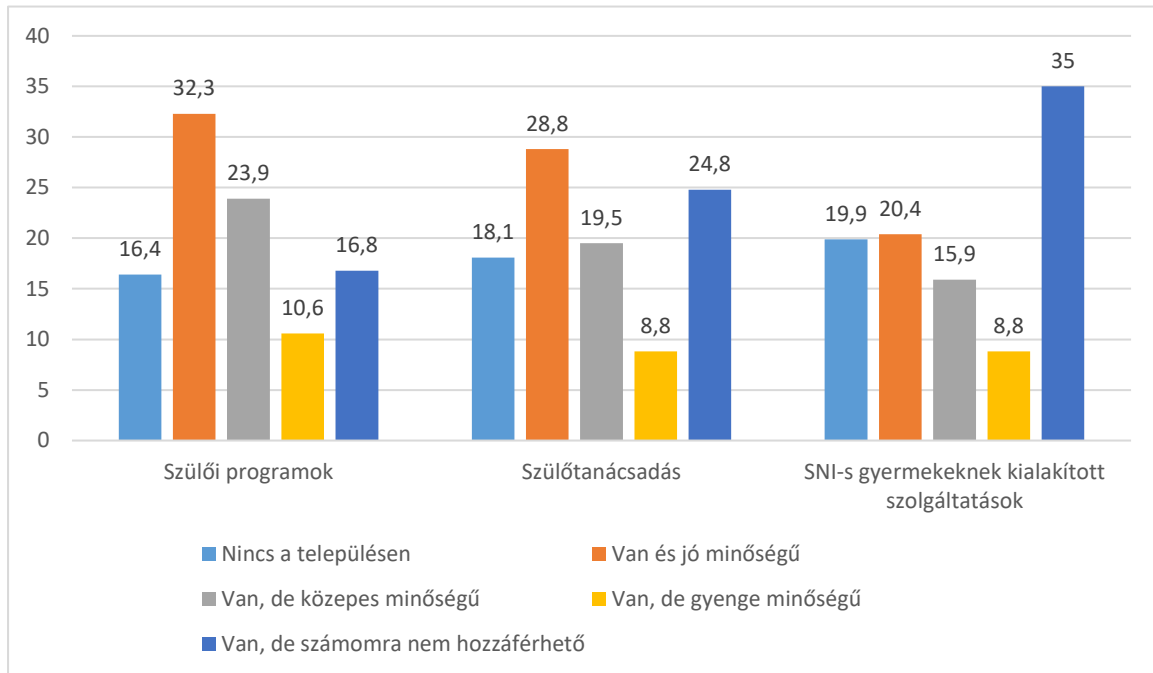
A speciális szolgáltatások esetében már jóval nagyobbak az eltérések. Megjelenik a jelentős szakemberhiány, ami a kérdőív többi részében is többször előkerül, illetve az információ hiánya is (itt már jóval többen nem tudják, elérhető-e ilyen szolgáltatás a kerületben ingyenesen). Azok, akik hozzáférnek a szolgáltatásokhoz, alapvetően elégedettek, de megjelenik a közepes és gyenge minőség is, ami feltételezi, hogy ha tehetnék, más szolgáltatót keresnének a szülők.

22. ábra: A kerületben található egyes szolgáltatások értékelése (3.)

A mozgással kapcsolatos szolgáltatásokkal alapvetően meg vannak elégedve a szülők és többeknek könnyebben hozzáférhető, mint pl. a pszichológus, ugyanakkor azok, akik számára nem elérhetőek ezek a lehetőségek, még mindig a minta negyedét-harmadát teszik ki.

23. ábra: ábra: A kerületben található egyes szolgáltatások értékelése (4.)

A szülővel kapcsolatos programok, illetve az SNI-s gyermekeknek kialakított szolgáltatásokkal kapcsolatban már sokkal nagyobb arányban merül fel, hogy vagy nincs is a kerületben, vagy sokak számára nem hozzáférhető; ahol pedig igen, ott is inkább a gyengébb-közepes színvonal jelenik meg.

A szülők által legkevésbé hozzáférhetőnek tartott szolgáltatások a

- pszichológus
- fejlesztő pedagógus
- gyógypedagógus
- logopédus
- SNI-s gyermekeknek kialakított szolgáltatások.

A hozzáférés akadályozó tényezők közül a legtöbben a nehezen hozzáférhető információkra (31,4%) hivatkoztak, ezt követi az az érv, hogy ezek a szolgáltatások túl drágák 26,6%, majd az alkalmatlan időpontra hivatkozott a válaszadók 25,2%-a. 11,9% akadályozó tényezőként jelölte meg azt, hogy nem megoldott a testvér/testvérek felügyelete.

A következő kérdésünk a *“Milyen szolgáltatások segítenék Önt a legjobban a gyermeknevelésben?”* – volt.

A válaszadók több, mint a felel (58,8%) a rendszeres gyermekfelügyeletet jelölte meg, ennek alapján állítható hogy ilyen segítséget igényelnek a felmért családok leginkább. Ezt követi a koragyermekkorai fejlesztések elérhetővé tétele, bővítése (47,3%), mely rámutat arra, hogy a szülői igények összhangban vannak a projekt által megvalósított tevékenységekkel.

A válaszadók 42%-a véli úgy, hogy a különböző nevelési problémákkal kapcsolatos előadások, workshopok segítséget jelentenének számára a gyermeknevelésben.

A fentiekén túl megemlítené még a segítséget jelentő tevékenységek közül az egyéni nevelési tanácsadás is, melyet 35,4%-kal jelenik meg.

A továbbiakban szeretnénk volna megtudni, hogy vannak-e olyan szolgáltatások melyeket a célcsoport tagjai más kerületben vesznek igénybe. A beérkezett válaszok alapján úgy látjuk, hogy ez nem jellemző a szülőkre, 42,9%-uk minden szolgáltatást a kerületben vesz igénybe, 23%-uk a rendszeresen elérhető gyermekprogramok miatt vesz igényben szolgáltatást más kerületben.

A szülők úgy vélik, hogy a szolgáltató kevésbé vonja be a szülőket a szolgáltatások kialakításába és a kialakított szolgáltatások közepesen igazodnak a szülői igényekhez. Pedig a beérkezett adatok alapján a megkérdezett szülők többsége szívesen mondana véleményt személyesen vagy online egyaránt.

Megnyugtató, hogy a nyilatkozók többsége (61,1%, 128 fő) nyilatkozott úgy, hogy a gyermeknevelés során felmerülő problémára helyben, a kerületben talált megoldást. Ez alátámasztja azt, hogy a kerület által kínált szolgáltatások részben mégis összhangban vannak a felmerülő problémák kezelésének módjaival. Emellett nem elhanyagolható az a közel negyven százaléknyi (38,9%, 88 fő) válaszadó sem, aki szembesült már olyan gyermeknevelési problémával, amit nem tudott helyben megoldani. Ilyen probléma az egészségügyi néhány ellátásához való gyors hozzáférés hiánya, amely a Magyarországon általánosan megfigyelhető szakemberhiányra vezethető vissza pl.: Dévény torna, gyógytorna, gyermek ortopédia, gyermek pszichológus, szoptatási tanácsadás, hordozási tanácsadás, alapozó torna.

A válaszadó szerint az alábbi meglévő szolgáltatások kibővítésére lenne szükség és ezen új szolgáltatások létrehozandóak Budapest IV. Kerületében, Újpesten:

- *“Nem új, hanem a meglévő alapszolgáltatásokat kéne maximálisan nyújtani (logopédus, pszichológus, stb).”*
- *“Nevelési tanácsadási folyamat gyorsítása.”*
- *“Több ingyenes kisgyermektorna jó lenne.”*
- *“Terápiák bővítése, tornák ingyenessé tétele; Fejlesztőház, korai fejlesztés lehetőségének elérhetőbbé tétele. Mozgásfejlődést segítő terápiák.”*
- *“Hátrányos helyzetű gyermekek ingyenes fejlesztése.”*
- *“Fejlesztésre irányuló szolgáltatások pl. Dszit, TSMT, gyermekpszichiáter bővítése, és anyagi támogatása.”*
- *“Több hangsúlyt kéne pszichológiai tanácsadásra fektetni, könnyebben és gyorsabban elérhetővé tenni, mind úgy a szülőknek, mint a gyerekeknek.”*

- *“Még több kisgyermek program, neveléssel kapcsolatos workshop; Szülői fórumok, szakmai előadások, téli időszakban a kisebb gyermekek számára érdekes programok (pl piciknek szóló bábelőadás, koncert).”*
- *“Több ingyenes (vagy jelképes összegű) gyerekprogram kerületi lakosok részére. És nem a családi napra gondolok, hanem előadásokra, bábszínházra, játszóházra. Esetleg olyan délelőttökre, amikor 2 órára ott lehet hagyni felügyeletre a gyereket.”*
- *“A közösség szerepe napjainkban leértékelődött, ennek erősítése sok kisgyermekes családot segítene. Rendszeres klubfoglalkozások korosztály szerint: kisgyermekes kreatív csoport, nagycsaládos kirándulások, kamasz filmklub, stb. Tudtommal alkalmankénti programok léteznek, én olyanra gondolnék, ahol egy összetartó közösség jön létre az adott programsorozat segítségével.”*
- *“Több játszóház. Új közösség építése. Apák közössége pl., ahol csak apák beszélhetik meg a dolgaikat, nehézségeiket.”*
- *“Baba-mama szobák, családbarát kávézók, WC a játszótereken, játszóházak, ingyenes/kedvezményes fejlesztőtorna, főleg ha a Ped. Szakszolgálat írja elő, de biztosítani már nem biztos, hogy tud helyet.”*
- *“Játszóház, játszóhelyiség/közösségi helyiségek, pelenkázási lehetőségek játszóterek közelében.”*

A továbbiakban a megkérdezett szülők leírták, **hogymilyenek az elvárásaik az önkormányzat felé a kisgyermekkorú nevelés kapcsán.** Az összesen beérkezett 89 közül a leggyakoribb válaszokból idézünk:

- *“Anyagi támogatás, külön foglalkozások támogatása. Pszichológus, játékterápia, fejlesztő/alapozó tornák. Igénybe vehessék olyanok is, akiknek szüksége lenne rá, de az anyagiak miatt nem teheti meg. Ne kelljen hozzá súlyos diagnózis a gyerekről. A mai gyerekeknek kb. alap kellene, hogy legyen, csak pozitív hatása lenne. Akár egy külön alkalmazott erre az óvodákban már és iskolákban is.”*
- *“SNI és egyéb kód nélkül elérhetővé tenni az alapozó tornát reális áron, mert az minden 5 év feletti gyerekek érdeke lenne.”*
- *“Szakemberek terheltségének csökkentése, sajnos nagyon kevesen vannak, akik releváns szakmai kompetenciával, hozzáállással, szabad időponttal rendelkeznek egyszerre.”*
- *“Több nevelő és pedagógus a nevelő-, oktatási intézményekben.”*
- *“Lehetnének esetleg online workshop-ok, videók adott témákról, amit mondjuk előtte a Szülők szavaznak meg.”*
- *“Pozitív fegyelmelés ingyenes tanfolyam, önismeret fejlesztési lehetőségek szülőknek, a szülőket kellene képezni.”*
- *“A szülők részére a digitális eszközök biztonságos használatára workshop, előadó meghívása, hogy első kézből készíthessék fel a gyerekeiket az online világ veszélyeire, ne a gyerektől tanuljon a szülő, hanem fordítva és biztosíthassa az internet biztonságos használatát.”*
- *“Erőszakmentes kommunikáció workshop, előadó meghívása a szülők részére, hogy tanuljanak egy kis empátiát és viselkedéstudományt a gyerekükkel/többi*

szülőtársal/pedagógusokkal szemben illetve coaching alapú traumafeldolgozás szülők részére, hogy a traumatizált generációs örökséget ne vigyük tovább. Sok lelki beteg szülő van, tenni kéne a változásért!”

- *“Állandó benti játszótér, vezetett "mamakör", akadálymentesítés.”*
- *“A zebránál levinni szintbe a járdát, babakocsisoknak.”*

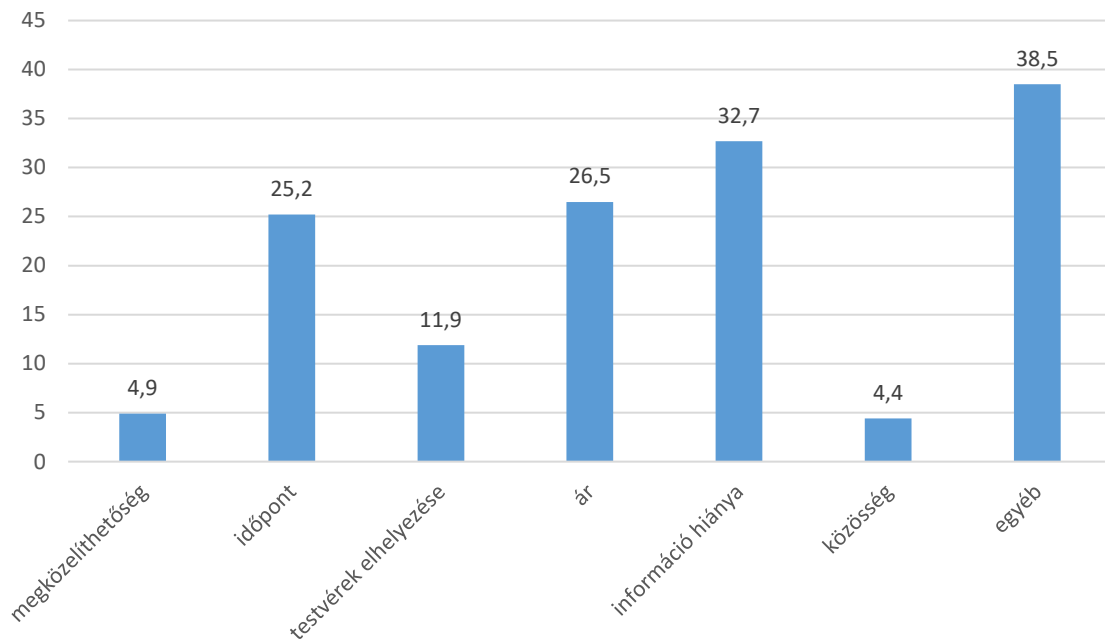
A beérkezett kérdőívekből megtudtuk, hogy a megkérdezett szülők 88,9%-a a közösségi médiából szerez információkat az elérhető szolgáltatásokról s ezt tartja a leginkább ideálisnak, 60,2%-uk pedig más szülőktől informálódik. A válaszadók 78,3%-a a jövőben is a közösségi médián keresztül szeretne értesülni a szolgáltatásokról, ezt az óvodai és iskolai hirdetőtáblák követik az óvoda és az iskola esetében egyenlően 39,8%-kal.

Összevetettük továbbá, van-e összefüggés a háztartásban nevelt gyerekek életkora, illetve a szolgáltatás minőségének értékelése között, de itt nem találtunk erős összefüggéseket; az igénybe vett szolgáltatások értelemszerűen korrelálnak a gyerek életkorával sok tekintetben (különösen óvoda, iskola esetében), máshol pedig túl kicsi volt az elemszám a hiteles összefüggések kimutatásához.

Megnéztük azt is, van-e összefüggés a válaszadók lakóhelye és az értékelt szolgáltatás minősége között. Itt ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy az egyes irányítószámhoz tartozók nem feltétlenül csak a körzetben elérhető szolgáltatásokat veszik igénybe, így ezek az adatok csak hozzávetőlegesen tudják szemléltetni a lakossági elégedettséget.

A kérdőív ezután azt vizsgálta, mi az oka annak, hogy egyes szolgáltatásokhoz nem férnek hozzá a válaszadók.

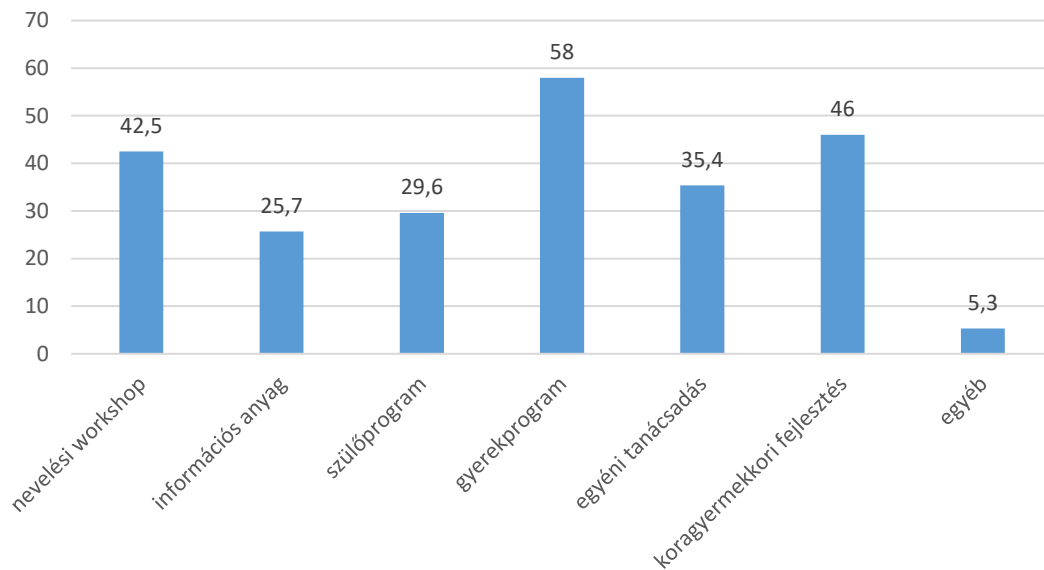
24. ábra: Az egyes szolgáltatások igénybevételét akadályozó tényezők

A legtöbb válaszadó számára a rendelkezésre álló információk hiánya, a szolgáltatás ára, illetve a szolgáltatás időpontja a legnagyobb akadályozó tényező az egyes szolgáltatások igénybevételekor. Itt meg kell jegyezni, hogy a legtöbb „egyéb” választ adó azt jelölte meg, hogy a kérdés alapvetően az ingyenesen igénybe vehető szolgáltatásokra vonatkozott, így például az árat mint akadályozó tényezőt – mindamelllett, hogy számára valóban drága lenne egy ilyen szolgáltatás –, nem tudja megjelölni.

Ezután a kérdőív azt vizsgálta, mely szolgáltatások segítenék a szülőket jobban a gyereknevelésben. Itt a válaszadók előre megadott szolgáltatástípusok közül választhattak, de az egyéb válaszopciónál lehetőséget adtunk minden lehetséges igény feltüntetésére is.

25. ábra: A szülőket segítő szolgáltatások iránti igény (%)

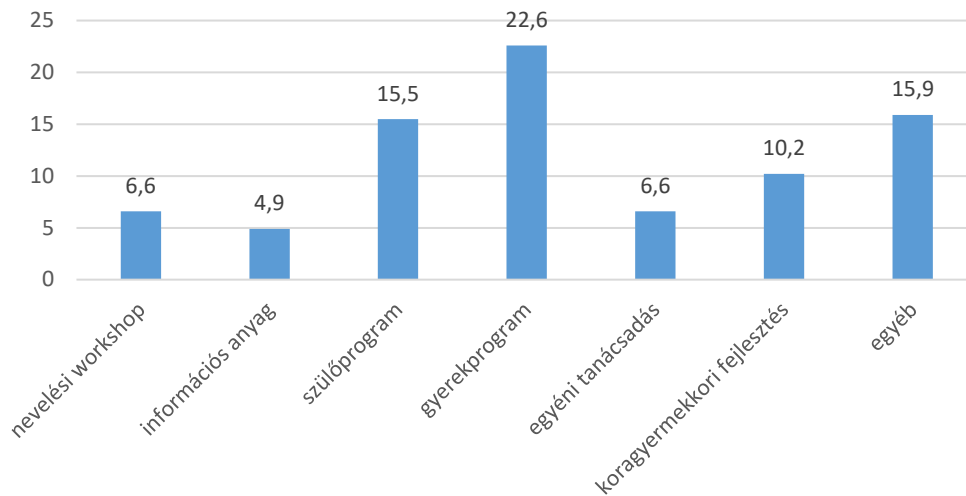

15,5% szerint megfelelően segítenek a meglévő szolgáltatások a kerületben, azok közül viszont, akik ezt nem így gondolják, a legtöbben (58%) a rendszeres gyerekprogramokat jelölték meg, melyet a koragyermekkorai fejlesztő foglalkozások és a különböző nevelési problémákkal kapcsolatos előadások, workshopok követnek.

Abban, hogy az egyes szolgáltatások igénylése köthető-e a gyerekek korához, nincs jelentős eltérés, az igények a gyerekek korától függetlenül merülnek fel. Az egyéb választ megjelölők közül szinte mindenki a megjelölhető válaszokhoz fűzött megjegyzéseket (pl. információs anyagok több szolgáltatónál, internetes eléréssel, ahol véleményeket is lehet olvasni; meglévő szolgáltatások jók, de több férőhelyet kellene biztosítani stb.).

A válaszadók 43,8%-a csak Újpesten belül veszi igénybe a megjelölt szolgáltatásokat, a többiek más kerületekbe járnak át:

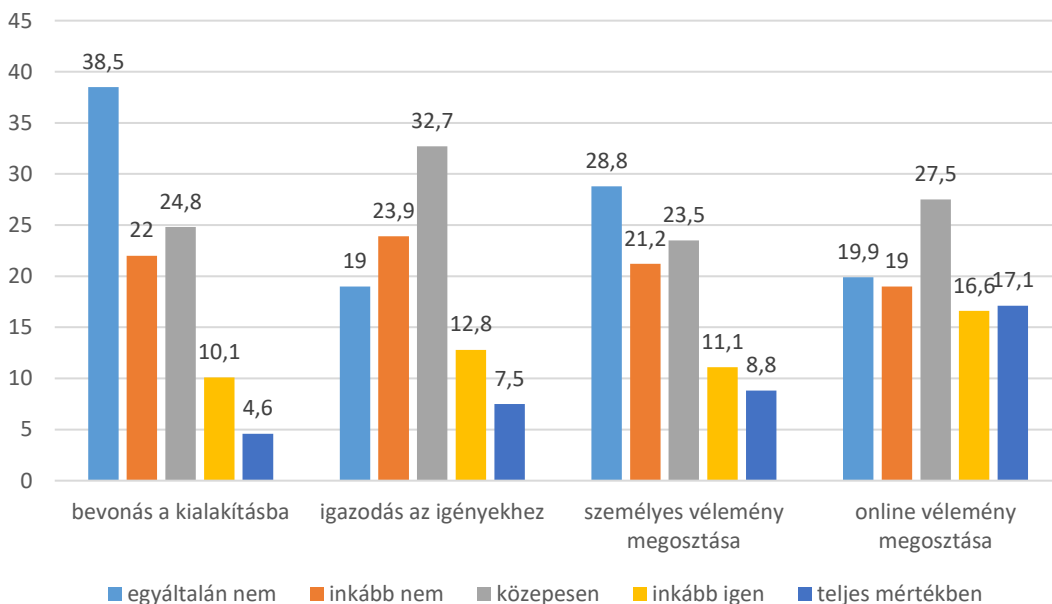
26. ábra: Más kerületekben igénybe vett szolgáltatások (%)

A legtöbben (22,6%) valamilyen rendszeres gyerekprogramért utazik más kerületbe, ezt követi 15,5%-kal a más szülővel való közös program, eszmecsere. Az egyéb kategóriában többnyire szakembereket jelöltek meg, pl. pszichológus, konduktor, egyéni fejlesztés, babaúzás.

Ezt követően arra kérdeztünk rá, hogy a válaszadók szerint mennyire van beleszólásuk a szolgáltatások kialakításába és ezek mennyire igazodnak a családok valódi igényeihez.

27. ábra: Az igények és szükségletek egymáshoz való viszonya a kerületben (%)

Jól kivehető, hogy a szolgáltatások kialakításánál a lakossági igényeket nem feltétlenül veszik figyelembe, vagy legalábbis a célcsoport úgy érzi, nincs kellő beleszólásuk a folyamatba. Itt meg kell jegyezni ugyanakkor, hogy az ingyenesen elérhető szolgáltatások biztosításának jelentős része kötelező állami vagy önkormányzati feladat, így itt nem is érdemes lakossági igényfelmérés; a továbbiakban azonban érdemes lehet bizonyos időközönként felmérni, hol van szükség bővítésre.

Abban, hogy a nevelt gyerekek kora vagy száma és a bevonódás mértéke között van-e kapcsolat, nem találtunk szignifikáns összefüggést, illetve a minta nem reprezentatív volta miatt az egy, illetve két gyermeket nevelők magas aránya torzítja a lehetséges összefüggéseket. Általánosságban viszont elmondható, hogy a szülők nagyjából fele vonódik be a véleményalkotásba valamilyen formában.

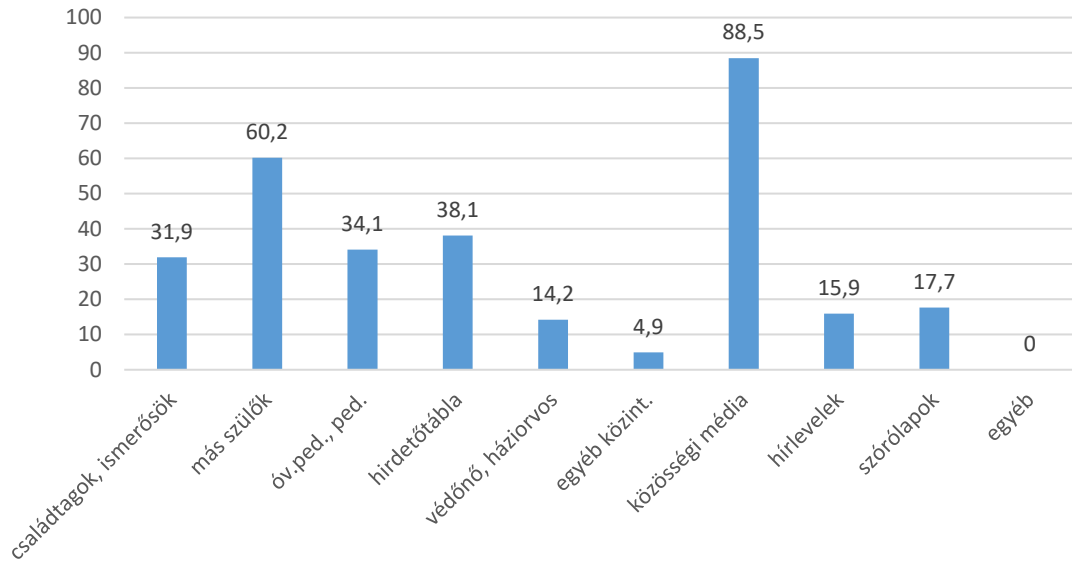
A megkérdezettek többsége szerint minden szükséges segítség elérhető a kerületben, 38,9% viszont jelezte, hogy volt már olyan, ami miatt más kerületben kellett megoldást keresnie a felmerülő problémára. Itt konkrét esetekre kérdeztünk rá, a kapott válaszok túlnyomó többsége pedig valamilyen szakembert jelölt meg. Visszatérő motívum, hogy szakorvoshoz, pszichológushoz, különböző fejlesztő szakemberhez (különösen TSMT, DSGM) több hónapos várólista van, ha pedig sorra kerülnek, nem foglalkoznak eleget a gyerekekkel, a fogadási idő nagy részét az adminisztráció teszi ki. Az is többször megjelenik, hogy a korábban társadalombiztosít által támogatott fejlesztés megszűnt, így aki nem tudta vállalni a magánszolgáltatásba való áttérést, az vagy nagyon hosszú várólistákról számol be, vagy kiszorult az ellátásból.

Megkérdeztük azt is, milyen új szolgáltatásokra lenne szükség a kerületben, itt a válaszadók jelentős része a meglévő egészségügyi és speciális szolgáltatások (szakorvos, ügyelet, pszichológus, pszichiáter, fejlesztő torna, logopédus, SNI-s foglalkozások stb.) bővítését jelölte meg, de több visszajelzés érkezett a játszóterek fejlesztését érintően is (köztéri mosdók, pelenkázók a játszóterek mellett, óvodás kor felett is használható parkok, játszóterek stb.), illetve javaslat érkezett arra vonatkozóan is, hogy minden zebrát alakítsanak át babakocsibarát módon is.

További elvárásként felmerült még – amellet, hogy az elérhető szolgáltatások bővítése elengedhetetlen -, hogy a gyereknevelés során nem szabad elhanyagolni a szülők felkészítését sem a gyermekvállalásra (mentálhigiénés és pszichológiai szempontból sem), illetve koncentrálni kellene a generációs traumák átörökítésének megakadályozására is. Többen jelezték igényüket szülőtréningre, de itt leginkább szupervíziós, tanácsadási jellegű kéréseket fogalmaztak meg.

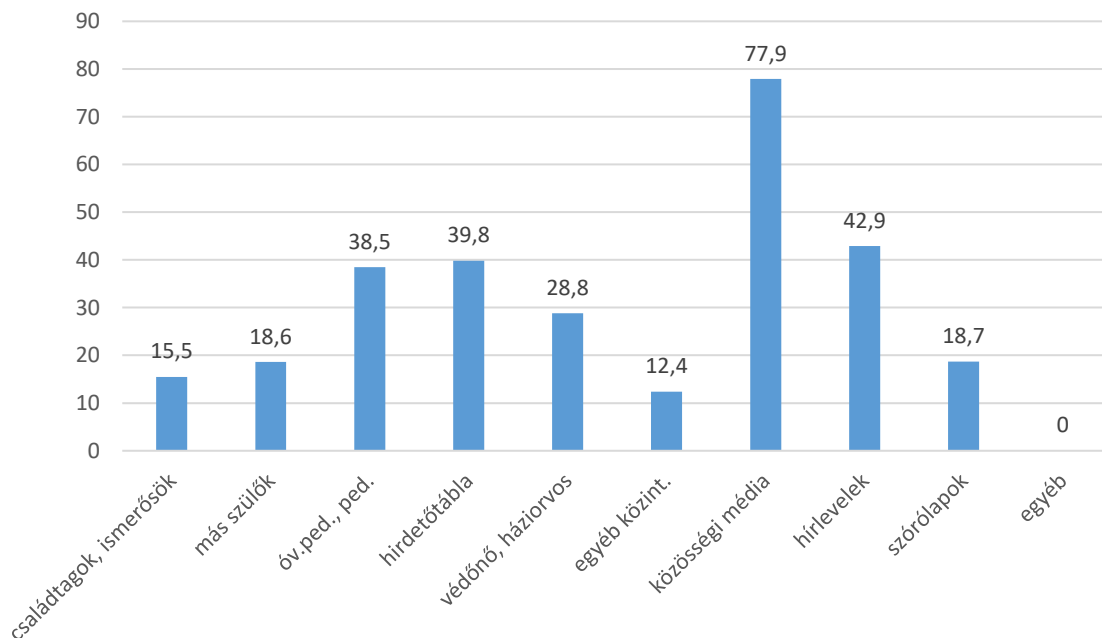
Kíváncsiak voltunk arra is, honnan szereznek a gyerekneveléssel, gyerekekkel kapcsolatos programok tekintetében információkat a szülők. Itt egyértelműen kiemelkedett a többi szülőtől való információszerzés, illetve a különböző közösségi médiákból való tájékozódás prioritása.

28. ábra: Az információszerzés módjai a szülők esetében (%)

Itt úgy tűnik, hogy az információ elsősorban interperszonálisan, offline és online terjed, ezek mellett eltörpülnek a hivatalos csatornák, úgymint az intézményi hirdetőfalak, pedagógusok, szórólapok jelentősége. Megkérdeztük azt is, milyen módon **szeretnék** információt szerezni.

29. ábra: Preferált információszerzési csatornák a szülők körében

Itt már az látszik, hogy bár a közösségi média használata továbbra is elsődleges, a legtöbb információt a szakemberektől közvetlenül vagy hírlevelek, emailek formájában és nem egymástól szeretnék megszerezni.

A kérdőívet végül a minta bemutatásánál is ismertetett demográfiai adatok felvétele zárta, illetve rákérdeztünk arra is, hogy a kitöltők ismernek-e a kerületben élő, Ukrajnából érkezett családot. Erre mindössze 18,1% adott igenlő választ, ez mégis jelentős arány; azt jelenti, hogy annak ellenére, hogy a menekültek elszállásolása a kerületben főleg a Madridi utca – Berlini utca sarkán álló menekültszállóra koncentrálódik a kerület peremterületén, a lakosságnak mégis ötöde ismer személyesen menekült családot, amely egyrészt mutatja, hogy a szolgáltatások szervezésénél figyelembe kell venni az ő integrálásukat is az egyes lehetőségek elérhetővé tételében, másrészt a helyi lakosság olyan speciális rétegét képezik, akik számára akár speciális, csak nekik célzott szolgáltatási hálót is érdemes kiépíteni.

A menekültek számára kialakított speciális szolgáltatások között figyelembe venni, hogy az őket ért stressz jelentős része (akár 63%-a) magából a menekült státusból fakad,⁷ ezzel együtt a nyelvi korlátokból, a megélt veszteségekből (otthon, családi, rokoni kapcsolatok, korábbi anyagi státusz elvesztése), amelyek a szülő-gyermek kapcsolatra is jelentős hatást gyakorolnak.⁸

HACS ÜLÉSEK ÉS AZOK TAPASZTALATAI

1. HACS ülés 2023. szeptember 15.

Résztevők köre: a bevonható szakterületek mindegyikétől érkezett szakember

A legelső HACS ülésen többen hangsúlyozták, hogy nehézséget jelent számukra a szülőkkel való együttműködés. A szülők nem mindig tudnak arról, milyen lehetőségeik vannak. A szülők sok esetben nem tudják értelmezni a gyerek problémáját, „diagnózisát”, továbbá a pedagógusok sem tudják kezelni sok esetben azokat. Fontos elérhetővé tenni minél több család számára a szolgáltatásokat, információt kell adni azokról a szülők számára adekvát módon.

A szülők csoportjaival lenne leghatékonyabb a munka. A családokkal való foglalkozáshoz elengedhetetlen egy közösségi tér. A K25 közösségi tér és a Család –és Gyermekjóléti Központ egyik helységének átalakítása alkalmas lenne a családokkal való közös munkához, szolgáltatások és rendezvények lebonyolításához.

Hogyan tudjuk őket bevonni? Az interjúkban is fontos lenne, hogy a szülők megfogalmazzák a problémáikat, felmérjük a jelenlegi tájékozottságukat ezen területen és az igényeiket.

2. HACS ülés 2023. szeptember 27.

Résztevők köre: az iskolai és óvodai pszichológusok

Az ellátó rendszer hiányosságai a problémák megoldásának fő akadályai, hiszen szakemberhiány van, és a megfelelő kapacitás hiányában komoly várólisták vannak, ezért a szolgáltatások bővítése

⁷ Beasley, L.O.; Jespersen, J.E.; Morris, A.S.; Farra, A.; Hays-Grudo, J. Parenting Challenges and Opportunities among Families Living in Poverty. *Soc. Sci.* **2022**, *11*, 119. <https://doi.org/10.3390/socsci11030119> <https://www.mdpi.com/2076-0760/11/3/119>

⁸ Aala El-Khani: Exploring the parenting challenges and meeting the needs of families in preresettlement contexts, 2015 (https://pure.manchester.ac.uk/ws/portalfiles/portal/54576590/FULL_TEXT.PDF 45. old.)

lenne az igazi megoldás. Elérhetővé kell tenni a gyermekek számára a mozgást fejlesztő csoportokat. A jelen lévők örömmel fogadták, hogy októbertől már elérhető az alapozó terápia, mellyel 20 gyermek kaphat segítséget, az ezzel kapcsolatos előzetes felmérések már megtörténtek. A szakemberek kiemelték, hogy óvodás és kisiskolás terápiás csoportok is nagyon jók lennének, valamint a tanulást segítő tevékenységeket, szülőcsoportos foglalkozásokat és családterápiát is megemlézték a szakemberek.

Elhangzott továbbá még, hogy nagyon jó lenne, ha lenne egy közös fórum, ahol a csoportos foglalkozások tematikáját a szakemberek meg tudnák osztani egymással, és ezzel szélesíteni lehetne a foglalkozások körét, és közösen ötletelhetnének azokról.

Többen kiemelték, hogy számukra nehézség nagy általánosságban a szülők elérése, bevonása, ennek kapcsán néhány szakembernek egyöntetű véleménye az, hogy a sérült gyermekek szüleinek bevonása nem nehéz, és hasznos lenne egy erre orientálódott tematikus csoport.

Több szakember elmondta, hogy a pedagógusok nem igazán tudják, hogy a Család- és Gyermekjóléti Központnak milyen szolgáltatásai vannak, valamint, hogy mit tudnak biztosítani egy-egy családnak. Sok helyen elakadtak az információk és pusztán a családból való kiemeléssel azonosítják a Gyermekjóléti Szolgálattal.

A szakemberek úgy vélik, hogy a szülők megszólításához jó csatorna lenne az online tér, valamint papírplakát reklám is, de egy közvetlenebb beszélgetős fórum is sikeres lehet.

3. HACS ülés 2023. október. 13.

Résztevők köre: Szociális és gyermekvédelmi szakemberek

Ezen alkalom során az egyes problémakörök megvitatására és egyeztetésére került sor a már elkészült személyes interjúk alapján, az alábbiak mentén:

- A szülők egyre később vállalnak gyermeket
- A gyermeknevelésből a tudatos tervezés hiányzik a szülő részéről
- IKT eszközök korlátlan használata a gyermekek esetében
- A nemek közötti egyenlőtlenségek
- Az apákat ne hagyjuk ki a szülőségből
- Nincs a kerületben olyan szolgáltatás mely által a szülő is tudna fejlődni
- Sokszor nincsenek természetes támaszok (nagy szülők, szomszédok stb.)
- Szakemberhiány,
- Kapacitás gondok: túlterheltség és kiégés;
- Fluktuáció, általában s egyes intézmények esetében pedig különösen
- Covid és annak hatásai és következményei
- BTMN és SNI-s gyermekek magas aránya
- A szakma presztízse
- Örökösen változó jogi környezet
- Státusz törvény

- A gyermekek esetében egyre fiatalabb korban jelennek meg a problémák
- A problémák jelentős része nem csak kerületi probléma
- Az egyes intézmények fenntartói mások, ezáltal van egy fenntartói széttagoltság, ami nehezíti az együttműködést
- Nagy a szakadék az óvoda nevelési környezete és az iskola elvárásai között
- Javítani szükséges az együttműködést az óvoda és az iskola között

A jelenlévők egyetértettek a problémák felvetésével, az általuk elmondottak a megosztott tapasztalataik alátámasztották és megerősítették az interjúk alapján nyert információkat.

4. HACS ülés 2023. november. 04.

Résztevők köre: egészségügyi szakemberek: védőnők

A beszélgetés során szó esett a szülők és a szakemberek közötti együttműködés nehézségeiről, ezáltal megerősítve az korábban elhangzottakat, mely szerint a szülőket több információval szükséges ellátni, nemcsak a konkrét problémáik kapcsán, hanem a kerületi koragyermekkori szolgáltatásokra (szociális szolgáltatások, egészségügyi ellátás, oktatás) vonatkozóan általában is.

Szó esett még a védőnői szolgálat fenntartójának változásáról és a további együttműködési lehetőségekről is.

5. HACS ülés 2023. november 09.

Résztevők köre: a bevonható szakterületek mindegyikétől érkezett szakember

Balog Aranka bemutatta a Játékközpontot és a Tanodát, Bujdosó Judit ismertette a kutatás részeredményeit, majd ennek alapján került sor a helyi koragyermekkori stratégia célkitűzéseinek és tartalmának egyeztetésére.

A jelen lévő szakemberek a kérdőíves kutatás eredményeihez hozzáfűzték azt a megjegyzésüket, hogy a válaszok tekintetében nagyon fontos a válaszadók köre is.

Felhívták a figyelmet arra, hogy az egyes intézmények szolgáltatásai esetében komoly gondjaik vannak a célcsoport elérésével és a résztvevők toborzásával. A beszélgetés során több ötlet is elhangzott arra vonatkozóan, hogyan tudnának több családot és gyermeket elérni, itt különösen a hátrányos helyzetű családok elérése jelent nehézséget, általában a szolgáltatások esetében, de a jelen projekt keretében támogatott tevékenységek kapcsán is problémát jelent ez.

A hiányzó szolgáltatások kapcsán a kerületi bölcsődéket képviselő szakember elmondta, hogy több bölcsődében működik játszócsoport, ahová a bölcsődés korú gyermekeket várják akár alkalmi, eseti jelleggel is.

Abban mindannyian egyetértettek, hogy az intézmények, vagyis inkább a szakemberek közötti szorosabb kapcsolatokra és információáramlásra valamint együttműködésre van szükség, ezek a kerület fejlesztendő területei, melyeket a közeljövőben meg kell erősíteni.

Mindezek érdekében több személyes találkozásra, együtt gondolkodásra van szükség.

6. HACS ülés 2024. január 15.

Résztevők köre: a bevonható szakterületek mindegyikétől érkezett szakember

Az ülésen a helyi kisgyermekkorai stratégia célkitűzéseit és cselekvéseit vitatták meg a résztvevők. A beszélgetés alkalmával több olyan beavatkozási pontot sikerült azonosítani, amelyek már rövidtávon is jelentős hatást képesek elérni a gyermeket nevelő szülők, illetve a gyermekekkel foglalkozó ellátórendszer munkájában. Többek között ilyen pont a kérdőívben válaszadók által is jelzett szakemberhiány enyhítése, a szakmai hálózat együttműködésének erősítése, a már meglévő szolgáltatások (például kötelező logopédiai vizsgálatok) hatékonyabban történő átszervezése, illetve a kerületi, nem szakmai programokra való kitelepülés.

A szakemberek kifejezték igényüket aziránt is, hogy az akciócsoport rendszeres ülésezését a projekt lezárása után is fenntartsák.

INTERJÚK

A facilitátor által hólabda módszerrel készített **személyes szakmai interjúk** során is lehetőség volt a program és annak elemeinek megismertetésére és a részvételi és bekapcsolódási lehetőségek ismertetésére. A helyzetelemzés előkészítése során heterogén hógolyó mintavételre került sor, a célunk az volt, hogy a résztvevőket különböző háttérrel toborozzuk annak érdekében, hogy szélesebb perspektívát kapjunk a kutatási témáról. Úgy véljük, hogy ez a megközelítés lehetővé teszi a kutatási terület- a koragyermekkorai helyzet - átfogó feltárását. Munkánk során a válaszadó-vezérelt mintavételt (Respondent-Driven Sampling, RDS) alkalmaztuk: ennek folyamata a kezdeti résztvevők – kulcsemberek - kis számának meghatározásával vette kezdetét, akik a HACS tagjai köréből kerültek ki, a kutatási célunkhoz igazodó konkrét jellemzők és attribútumok alapján, melyek az alábbiak voltak:

- szakember az oktatás, a szociális ellátás, vagy az egészségügy területén,
- legalább egy éve Újpesten dolgozik.

A kulcsembereket arra kértük, hogy jelöljenek meg más, olyan személyeket, akiket szintén “kulcsembereknek” gondolnak, s megfelelnek a fenti kritériumoknak. Az ajánlás iteratív módon folytatódott, minden egyes résztvevő másokat ajánlott, így létrehozva egy láncszerű ajánlási hálózatot.

A megkérdezett 12 szakember anonimitását garantáltuk, ezért csak a foglalkozásukat soroljuk fel; a megkérdezettek között szerepelt szociálpedagógus, tanító, védőnő, pszichológus, szociális munkás, szociálpolitikus, gyógypedagógus.

A szakemberek által elmondottak alapján az alábbi kihívásokkal állnak szemben szakmai munkájuk során. A problémák megoldása a szakmai munka, a szolgáltatások színvonalának javítása érdekében a szakemberek az alábbi témákat emelték ki:

- *“A problémák jelentős része Újpesttől független. Kihívás a rendszer maga, ez országos sajátosság. Nem gondolom, hogy Újpest tehet róla.”*
- *“A szülők egyre később vállalnak gyereket, a gyerekvállalás kiszélesedett: 20-as évek eleje és főként 35-ön túl, sőt 40 45 év felett vállalják az első gyermeket”*

- *"A szülőknek nehéz, hogy sokszor nincsenek nagyszülők. Az anya egyedül van otthon, rámarad minden..."*
- *"Az apák bevonása a gyermeknevelésbe - ez nem csak a férfiak pozicionálásáról szól elsősorban, hanem arról az egyenlőtlenségről is, hogy a nő mit él át, ha azzal a súllyal éli az életét, hogy kb. 3 éves koráig 0-24-ben az övé minden felelősség, ez egy végtelenül kizsigerelő magányos helyzet. A nőknek is elemi érdekük, hogy bízzák rá az apákra egy kicsit. S amikor eljutunk oda, hogy nem kell megfogalmazni, hanem természetessé válik, na akkor lesz előrelépés. "*
- *"A mesemondó mamik helyett, mellett jelenjenek meg a mesemondó apák is. Hátha lesz kettő-három. A társadalmi szemléletet nem tudjuk megváltoztatni, de kicsi lépéseket helyben igen. "*
- *"Sok hozzánk kerülő családnál nem érhető tetten, hogy a gyermeknevelésben bármilyen tudatos tervezés lenne, ennek persze megvannak az okai. "*
- *"Nem tudjuk azt mondani, hogy Újpesten a védőnői hálózaton túl létezne, egy, mert ők egy zseniális hadsereg, rajtuk kívül létezne bármely olyan szolgáltatás ahol ezek a szülők önmaguk is tudnak fejlődni. "*
- *"Probléma a csökkenő gyermeklétszám és emellett a magas arányú BTMN-es és sajátos nevelési igényű gyerekeknek a száma. "*
- *"Az egyes szakmák megbecsültségének elvesztése súlyos probléma"*
 - *"a pedagógus szakma presztízsének elvesztése: Fontos lenne visszaállítani a pedagógus szakma presztízsét, hogy ne legyünk kitéve a szülő kényének, kedvének, bármikor meghurcolhat bárhol vélt vagy valós sérelmei miatt. "*
 - *"az, hogy a szociális és a gyermekvédelmi szakembereket jobban megbecsüljék. "*
- *"a szakemberek hiánya: Hiány van, logopédusból, fejlesztő pedagógusból, gyógypedagógusból. Szakemberhiány van a Szakszolgálatnál is. " "Azt gondolom, hogy ... forrást kell találni annak érdekében, hogy mindez működjön."*
- *"Jelentős a fluktuáció: többször kell a csapatot újraépíteni."*
- *"Nehézséget jelent az állandóan változó jogi környezet."*
- *"A Covid miatt a gyerekek szociális fejlődése megrekedt, nem találkozhattak a saját korosztályukkal sem, a covid utáni első nevelési évben kiemelt feladat volt a gyerekek szociális érése fordított figyelem. De még mindig vannak lemaradások."*
- *"Korban egyre lejjebb csúsznak a problémák, s ezt néhány év alatt is lehet érzékelni. Nem emlékszem korábban arra, hogy alsóban jött volna szuicid gondolat, vagy falcolás, ez felsőben kezdődött vagy inkább középiskolában volt jellemző."*
- *"A szakrendelőben van egy gyermekpszichiátriai és neurológiai osztály, de az nagyon kicsike, három kolléga van ott. Sajnos mindenütt hatalmas várólisták vannak. A pszichiáter hiány komoly gond még, több kellene. Talán az is segítene, ha magánrendelés is lenne itt."*
- *"Komoly a szétszakadás, a társadalomban egyértelműen látszik az egyes gyerekeken. Akinek van pénze és meg tudja fizetni a magán szolgáltatásokat, ott a gyerek jobban fejlődik. "*
- *"Fejlesztések kiszélesítésének szükségessége: Állami fejlesztőkről nem túl sokat tudok, a cssk-ban lesz most egy ilyen ingyenes, ez hiánypótló lesz."*

- *"A fenntartók közötti különbségek, a fenntartói széttagoltság fontosak mint nehezítő tényezők."*
- *"Magának az egész oktatási rendszernek vannak problémái, nem az egyes iskoláknak, látom, hogy az iskolaigazgatók is küzdelmekben vannak azzal, hogy olyan elvárásoknak kell megfelelniük, aminek nem tudnak, ráadásul mondjuk úgy, hogy többé-kevésbé szegregátumban van az iskola – maga a lakókörnyezet."*
- *"Ami Újpesten is probléma és azt gondolom, hogy mindenhol az a pedagógiai szakszolgálatoknak a leterheltsége, kapacitáshiánya, a rettenetesen elhúzódo vizsgálatok, a nagyon nehéz delegálási folyamatok melyek miatt iszonyatosan későn, tehát nem hónapokat, hanem éveket veszünk vagy akár egy tanévet, mert nagyon későn derül ki, ha egy gyereknek valamilyen speciális fejlesztésre volna szüksége, uram bocsáss másik iskolára, mert mondjuk nem oktatható integráltan. Tudom, hogy ezt a problémát nem feltétlenül lokálisan lehet megoldani, de mindenképpen megoldásért kiállt."*
- *"Telítve vannak az EGYMI csoportok, nem tudnak a gyerekek rögtön átkerülni, ha erre van szükség."*
- *"IKT eszközök használata: Mennyire könnyű a gyereket letenni a youtube elé másfél évesen, miközben az idegrendszere kap egy sokkot, amiből később jönnek a problémák. Ebben a digitális korban mindent felgyorsítva kapnak meg a gyerekek és nincs idő arra, hogy feldolgozzák azt."*
- *"Az egyik fontos mérföldkő a 0-8 éves korosztály esetében az óvodából az iskolába való átmenet. Nagy a szakadék. Mióta a szülők kezébe adták a döntést, azóta ebben van több kérdőjel és bizonytalanság, látjuk az előnyét és a hátrányát is ennek." "Nagyon nagy az ugrás az óvoda nevelési környezete és az iskola elvárásai között."*

A fenti szakmai kihívások és problémák kapcsán a **szakemberek közötti együttműködés szorosságát mindannyian kiemelték**, a szakemberek segítséget kapnak egymástól általában és egy-egy konkrét eset kapcsán is.

- *"Minden nap adódik valami, én nagyon jó csapatban dolgozom, a közösségnek megtartó ereje van, ha valakinek van gondja mindig van kihez fordulni."*
- *"Jó az együttműködés a gyermekjólétivel, az iskolai szociális segítőkkel ez nagyon nagy erőforrás, az iskolák is iskolán belül próbálják megoldani a problémákat és elfogadják az egyéb segítségeket, külső szakemberek támogatását is."*

A SZÜLŐI VÉLEMÉNYEK ÖSSZEGEZVE (A KÉRDŐÍVEK ÉS A FÓKUSZCSOPORT ALAPJÁN)

A megkérdezett szülők túlnyomó többsége a közösségi médiából szerez információkat az elérhető szolgáltatásokról, s ezt is tartja a leginkább ideálisnak.

A szülők **fejlesztendő szolgáltatási területként** jelölték meg az alábbiakat:

- Kisgyermekes szabadidős programok
- Logopédiai ellátás
- Fejlesztőpedagógus
- Gyógypedagógia ellátás
- Szülői programok
- Tanácsadás szülőknek
- SNI-s gyermekeknek kialakított szolgáltatások.

A legkevésbé hozzáférhetőnek ugyanezen szolgáltatásokat tartják, a fentieket a pszichológussal is kiegészítve.

A hozzáférést akadályozó tényezők között a legmarkánsabban az információkhoz való hozzáférés jelenik meg, és persze az, hogy ezek a szolgáltatások túl drágák.

A szülőket a rendszeres gyermekfelügyelet segítené a legjobban a gyermeknevelésben.

A válaszadók 42 százaléka véli úgy, hogy a különböző nevelési problémákkal kapcsolatos előadások, workshopok segítséget jelentenének számára a gyermeknevelésben.

A szülők úgy vélik, hogy a szolgáltató kevésbé vonja be őket a szolgáltatások kialakításába és a kialakított szolgáltatások közepesen igazodnak a szülői igényekhez.

A megkérdezett szülők szerint bővítendő szolgáltatások:

- Mozgásfejlődést segítő terápia bővítése, tornák ingyenessé tétele
- Korai fejlesztés lehetőségének elérhetőbbé tétele
- Pszichológiai tanácsadás úgy a szülőknek mint a gyerekeknek
- Neveléssel kapcsolatos workshopok, szülői fórumok, szakmai előadások
- Apák közössége pl.: ahol csak apák beszélhetik meg a dolgaikat, nehézségeiket
- Játszóházak, játszóhelyiségek, közösségi helyiségek.
- WC a játszótereken, pelenkázási lehetőségek a játszóterek közelében
- Akadálymentesítés: a zebránál szintbe vinni a járdát, ezzel segítve a babakocsival közlekedőket.

A megkérdezett szülők által az önkormányzat felé elvárásként az alábbiak fogalmazódtak meg:

- A szakemberek (pszichológus, játékterápia, fejlesztő tornák, alapozó terápia) segítségét igénybe vehessék olyanok is, akiknek szükségük lenne rá, de anyagi okokból nem tehetik meg.
- A szakemberek túlterheltségnek csökkentése, ezzel összefüggően gyorsabb hozzáférés a szabad időpontokhoz.
- A szülők képzése, edukációja általában. A megemlített témák között a pozitív fegyelmzés és a digitális eszközök biztonságos használata mellett az erőszakmentes kommunikáció kiemelten sokszor került megemlítésre.
- Állandó benti játszóház, ingyenesen vagy jelképes térítés ellenében.

A SZAKEMBEREK MEGÁLLAPÍTÁSAI ÖSSZEGEZVE (A HACS ÜLÉSEKEN ELHANGZOTTAK ÉS AZ INTERJÚK ALAPJÁN)

- A szülők egyre később vállalnak gyermeket
- A gyermeknevelésből a tudatos tervezés hiányzik a szülő részéről
- IKT eszközök korlátlan használata a gyermekek esetében
- A nemek közötti egyenlőtlenségek
- Az apákat ne hagyjuk ki a szülőségből
- Nincs a kerületben olyan szolgáltatás mely által a szülő is tudna fejlődni
- Sokszor nincsenek természetes támazok (nagyszülők, szomszédok stb.)
- Szakemberhiány,
- Kapacitás gondok: túlterheltség és kiégés;
- fluktuáció, általában s egyes intézmények esetében pedig különösen
- Covid és annak hatásai és következményei
- BTMN és SNI-s gyermekek magas aránya
- A szakma presztízse
- Örökösen változó jogi környezet
- A gyermekek esetében egyre fiatalabb korban jelennek meg a problémák
- A problémák jelentős része nem csak kerületi probléma
- Az egyes intézmények fenntartói mások, ezáltal van egy fenntartói széttagoltság, ami nehezíti az együttműködést
- Nagy a szakadék az óvoda nevelési környezete és az iskola elvárásai között, javítani szükséges együttműködést az óvoda és az iskola között.

TEENDŐK A KORAGYERMEKKORI ELLÁTÁSBAN, ÖSSZEGZÉS

A projektbe bevont szülők és szakemberek együttesen az alábbi problémákat és kihívásokat jelölték meg:

- A kisgyermekes szabadidős programok bővítése szükséges.
- A szakemberekkel való ellátottság nem megfelelő, hiány van a szakemberekből: ez kiemelten igaz a logopédiai ellátás, a fejlesztő pedagógusok, a gyógypedagógiai ellátás és a pszichológiai ellátás esetén egyaránt.
- Bővíteni szükséges a szülőknek szánt programokat, tanácsadás vagy workshopok keretében akár személyes jelenléttel, akár online formában, hiszen a szülők edukációjának szükségességét nem csak a szakemberek emelték ki, hanem maguk a megkérdezett szülők is.
- Segítséget kell nyújtani az SNI-s gyermekeknek és a családjaiknak is.
- A szülői tevékenységekbe és a programokba az apák bevonásának szükségességét is megemlítették a projektbe bevontak.
- Általános megállapításként jelent meg az az állítás, hogy a “problémák nagy része nem újpesti probléma”.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Balázs István (szerk.): A koragyermekkori fejlődés természete – fejlődési lépések és kihívások (Biztos Kezdet Kötetek II., 2011) (http://gyerekesely.maltai.hu/upload/file/Biztos_Kezdet_Kotet_II_belivek.pdf)
- A Primokiz folyamat: Kézikönyv, Átfogó koragyermekkori stratégia kidolgozása
- Aala El-Khani: Exploring the parenting challenges and meeting the needs of families in preresettlement contexts (https://pure.manchester.ac.uk/ws/portalfiles/portal/54576590/FULL_TEXT.PDF)
- Budapest Főváros IV. Kerülete, Újpest Önkormányzata Gyermek- és Ifjúsági Stratégiája és cselekvési terve 2023-2026.
- Fenntartható Energia- és Klímaakcióterv (SECAP)
- Frekvencia Egyesület-Tépe Jövője Egyesület: Összehasonlító tanulmány. EFOP-5.2.2-17-2017-00040 kutatási kézirat
- Helyi Esélyegyenlőségi Program 2023-2028
- Integrált Településfejlesztési Stratégia
- Közbiztonsági és Bűnmegelőzési Koncepció 2021-2024
- Lana O. Beasley – Jens E. Jespersen – Amanda S. Morris – Aisha Farra – Jennifer Hays-Grudo: Parenting Challenges and Opportunities among Families Living in Poverty (<https://www.mdpi.com/2076-0760/11/3/119>)
- Nagyon sok gyerek van borzalmas lelkiállapotban, Újpest most próbál nekik segíteni; (https://hvg.hu/itthon/20230822_ujpest_felmeres_gyerekek)
- Pénzcentrum iskolakezdési kutatás 2023 (<https://www.penzcentrum.hu/kutatasok/a-penzcentrum-nagy-iskolakezdesi-felmerese-2023>)
- Rachel Margolis – Mikko Myrskylä: Parental Well-being Surrounding First Birth as a Determinant of Further Parity Progression (<https://link.springer.com/article/10.1007/s13524-015-0413-2>)
- Spéder Zsolt: Termékenységi mintaváltás – a családalapítás átalakulásának demográfiai nyomvonalai Magyarországon ([https://szociologia.hu/uploads/Szociologia_2021_02_belivek_EGYBE-4-29\(1\).pdf](https://szociologia.hu/uploads/Szociologia_2021_02_belivek_EGYBE-4-29(1).pdf))
- Budapest Főváros IV. kerület Településfejlesztési Koncepció
- Gosztola Judit: Temérdek pénzébe kerül a magyaroknak az árnyékoktatás: megeri ennyit költeni rá a szülőknek?, 2023. 10. 11. (<https://www.penzcentrum.hu/oktatas/20231011/temerdek-penzebe-kerul-a-magyaroknak-az-arnyekoktatas-megeri-ennyit-kolteni-ra-a-szuloknek-1142216?fbclid=IwAR3nr6MO87ZuCubGbEBSvIb08RlvDsXtUWtUhvXWUMPvHGnU8VZcI6BWoI4#>)
- Újpest Gazdasági Programja (2020-2024)
- Újpest Klímastratégiája
- Újpest Önkormányzatának Szociális Intézménye Központi Igazgatás Átfogó értékelés Budapest IV. kerület Újpest 2022. évi gyermekjóléti és gyermekvédelmi tevékenységéről